

Museumsnytt

NR. 2/2017

Hva kan du gjøre for MEG?

SAMISK BOSETTING I SØR

ANMELDT: Nyere forskning og arkeologi tilbakeviser tidligere aksepterte teorier. NTNU Vitenskapsmuseet.

KOMPETANSESVINN?

Får sektoren svi når Kulturrådets museumsbyråkrater flytter ut av Oslo, eller vil det gå helt fint?

LÆRING PÅ MUSEUM

... for alle? Vi ser på hvordan museer kan tilrettelegge bedre for barn med spesielle pedagogiske behov.

Magisk gull på Tornes

I pinsehelga 2014 tok Paul Norli med seg metalldetektoren sin på en liten kveldstur i strandkanten på Tornes i Fræna og gjorde sitt livs oppdagelse. På kort tid gravde han fram to gullgjenstander, og gjorde et av de mest spektakulære forhistoriske gullfunnene i Møre og Romsdal. Funnet bestod av en gullbrakteat og et gullblikk. Metallsøkeren kontaktet umiddelbart fylkesarkeologen. En gullbrakteat er en medaljong med hempe med samme motiv på begge sider. De ble båret rundt halsen som et smykke. De fleste arkeologer mener at de har hatt en magisk funksjon som amuletter. Gullfunnet på Tornes er neppe et gravfunn. Skatten ble trolig gravd ned en gang mellom 525–550 e.Kr. og var skjult helt til en nysgjerrig metallsøker kom over det en kveld nesten 1500 år senere. Det dekorerte gullblikket er den mest spektakulære av gjenstandene som ble funnet. Det var foldet sammen som en liten pakke på 1,5 x 2 cm. Gullblikket var delt i fem adskilte rekker med ulike motiv og dekor.

(Kilde: SPOR nr. 2-2014. SPOR er et populærvitenskapelig arkeologiblad utgitt av NTNU Vitenskapsmuseet)

FOTO: ÅGE HOJEM, NTNU VITENSKAPSMUSEET

LA ØYNENE HVILE PÅ BILDET OG SE MENNESKENE TRE FREM

3 TING Å
MERKE
SEG

1. Midt i bildet sees et ansikt med rett nese og oval markering av øynene. Håret har midtskill og oppbøyd frisyre i hver ende.

2. Personen er kledd en kappe markert med strekmønster.

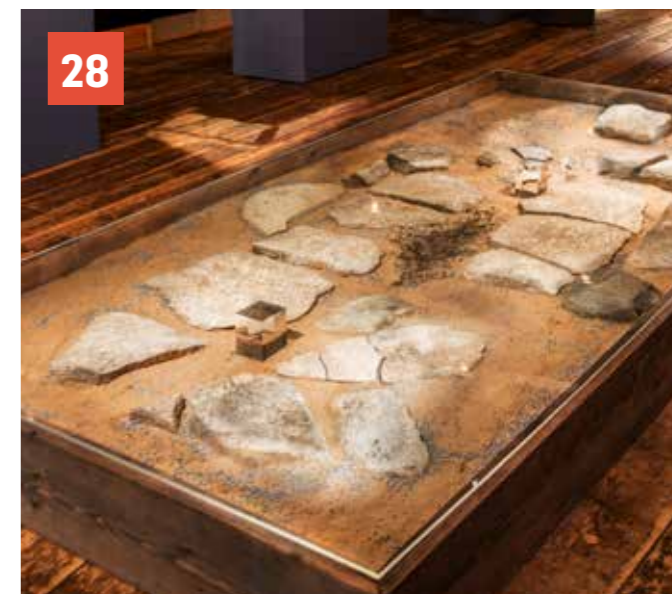
3. Til høyre i billedfeltet sees et ansikt i profil, og litt nede på kroppen skimtes en utstrakt hånd med fem fingre.

10

Grensener for læring?

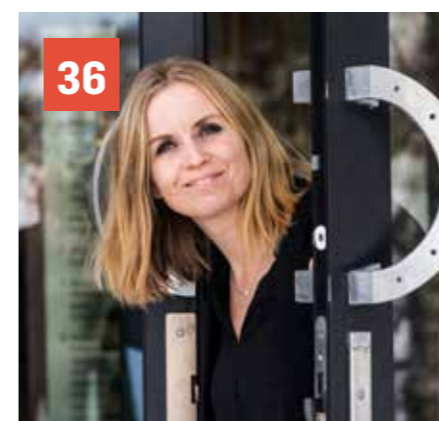
Å oppleve med hele seg, er nøkkelen til læring for mange barn med utviklingshemninger.

28

Hvem eier historien?

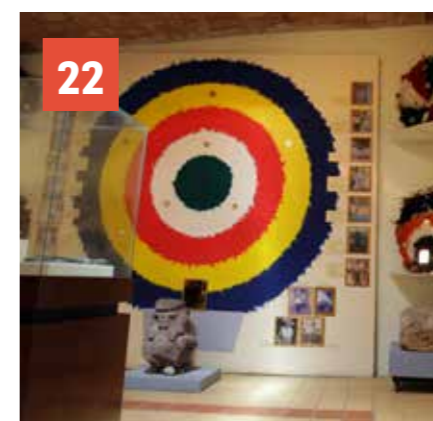
NTNU Vitenskapsmuseet feirer samisk jubileum med utstilling som tar for seg samisk bosetting i sør.

36

Portrettet Bodil Børset

Direktøren ved Hamsunsenteret, vil aktualisere samtiden gjennom hundreårsmarkeringen av Markens grøde.

22

Landsbymuseer i Mexico

Kommunale landsbymuseer som vokser fram i Amerika har utviklet sin egen tilblivelsesprosess.

26

På praksis i Hardanger

Europeisk utvekslingsordning for læring gjennom praksis passer godt på Hardangerjekta Mathilde.

FASTE SPALTER

2 Fra museumsmagasinet
4 Leder
6 Aktuelt
10 Hovedsak

20 Aktuelt
22 Reportasje
26 Vårt prosjekt
28 Utstillingskritikk

33 Museumsnytt anbefaler
34 Kronikk
36 Portrettstafett
42 Museumsfolk

43 Museumsquiz
44 Aktuell utstilling

FOTO: SVERRSBERG TRONDELAG FOLKEMUSEUM.

PÅ MUSEUM:
Høyrer skrivi-
ene til Moxnes
og Larsen heime
på museum?
Denne IBM-
skrivemaskina
frå 1971 er
funne på digitalt-
museum.no
(inventarnr.
FTT.51508).

Forsidefoto:

©Museum of London

Museumsnytt arbeider i henhold til reglene for god presseskikk, slik de er nedfelt i Vær varsom-plakaten og Redaktør-plakaten.

Utgiver: ABM-media AS

Utgitt med støtte fra Kulturrådet

Ansvarlig redaktør:

Signy Norendal Tlf. 970 80 466
signy@museumsnytt.no

Redaksjon, abonnement:

Universitetsgata 14, 0164 Oslo
Tlf. 970 80 466
post@museumsnytt.no

Redaksjonsråd:

Eyvind Bagle, Nina Høye, Tone
Cecilie Simensen Karlgård, Mia
Krogh, Arnfinn Stendahl Rokne

Design og layout: Mediamania AS

Trykk: PoliNor AS

Pris abonnement: 300 kr. i året

Annonser:

John Larssen,
john@media-team.no
Mob: 93 49 93 04 / Dir: 22 09 69 19

Annonsepriser og størrelser:

1/1 side (4 farger) kr. 7900
1/2 side (4 farger) kr. 4900
1/4 side (4 farger) kr. 3900
Bankgiro 60260523506

ISSN 0027-4186

Opplag: 1928

MUSEALE MUSEUMSMYTER

Midt i innspurten med dette bladet, rakk eg å få med meg to tekstar i rikspressa som provoserte meg.

Først ut var kulturkommentator Agnes Moxnes i NRK Ytring med ei skildring av støvete, trøyte museum som ikkje evner å ta innover seg unge folks digitale behov. Vettle Lid Larsen kom etter i A-magasinet nokre dagar etterpå, med vendingar som «museal hengemyr» og «tusenårsvale».

KORLEIS SKAL EIN STILLE SEG TIL SLIKT?

Som ein første reaksjon kan ein jo alltid bli krenkt. Men det er som kjent ikkje vidare konstruktivt på sikt.

Alternativt kan ein le av det og avfeie det med «dei har ikkje peiling». Samtidig bringer heller ikkje det oss noko vidare.

Det er eit spørsmål som pressar seg fram: Korleis kan det ha seg at dei skriv desse tinga?

ER DET FORDI DET ER SANT?

Neppe. Rett nok finst det «trøyte museum», og det er ikkje så mykje konkret i desse tekstane det utan vidare går an å avfeie som «usant». Men museumsfolk og aktive museumsbrukarar veit at dette bildet ikkje er riktig. Dei veit at det skjer ein masse i norske museum, både i utstillingar og anna formidling. For eksempel kan dei «digitale

hovuda» som Moxnes meiner ikkje vil finne det dei treng på norske museum, **lett** finne det dei ser etter på mange norske museum.

KVIFOR KJENNER IKKJE MOXNES OG LARSEN TIL DETTE?

I staden for å legge merke til det entusiastiske fornyingsarbeidet ved norske museum, skriv Moksnes og Larsen tekstar som stadfestar all verdas museale myter overfor den delen av befolkninga som les kulturstoff i dagspressa.

Eg trur ikkje dei ville ha skrive slike tekstar om dei hadde kjent til denne museumsaktiviteten. Dette er to skribentar som openbert ønsker noko av musea, som vil noko for musea, og som berre går ut frå at tilstanden er slik dei skildrar han. Korleis kan museas fornyingsarbeid ha gått dei hus forbi?

Det første museumsfolk no bør gjere er å invitere Moxnes og Larsen på besøk, og sjå til at dei får greie på kva musea driv med. Nokon burde også sette seg ned og undersøke om musea rett og slett slit med eit ganske omfattande omdømmeproblem, og dermed også ei kommunikasjonsutfordring. Om musea erkjenner desse utfordringane, er det gode høve til å gjere noko med dei.

Signy

Signy Norendal

Hvor mange besøkende har museet hver dag?

– SafeZone leverer teknologi og løsninger for telling på museer både innen- og utendørs

1. Quantum 3D HD kamera

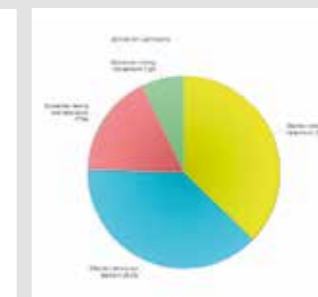
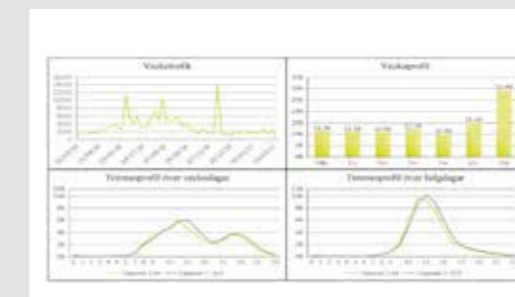
- 3D teknologi
- 97% nøyaktighet
- 2,5 - 9 meter innstallasjonshøyde
- Strøm/data via nettverk (PoE)

2. Pyrosensor Urban stolpe

- For bymiljøer (robust)
- Rekkevidde sensor: 1, 4 og 15 meter
- Viser retning på besøkende
- Gprs for automatisk data

3. Pyrosensor Trestolpe

- For miljøer som parker og grøntanlegg
- Rekkevidde sensor: 1, 4 og 15 meter
- Viser retning på besøkende
- Gprs for automatisk data

Enkel rapportering med Eco-Visio

Eco-Visio er nettbasert programvare, utviklet for at du selv, med få tastetrykk, kan lage årsrapporter, analysere hvilke dager/uker/måneder det er mest aktivitet ut fra telledata på dine tellere. Tellerne leveres i regelen med modem, som sørger for automatisk overføring av telledata hver natt til Eco-Visio. Automatisk dataoverføring gir også mulighet til driftsovervåking, slik at man kan få e-post varsel dersom telledata uteblir, ved store avvik i tellermønster etc.

Lokker gjester med GRATIS LØRDAG

I 2015 startet Stavanger kunstmuseum prøveordningen med gratis inngang på lørdager. Besøket har økt så mye at mersalget i butikk og café forsvarer en ekstra person på vakt.

TEKST OG FOTO: KJETIL S. GRØNNESTAD

Grunnen til at vi ville forsøke dette, var at mens vi hadde godt besøk av voksne på søndager, og skoleklasser på hverdager, var det lite folk her på lørdagene, sier Hanne Beate Ueland (bildet), avdelingsdirektør ved Stavanger kunstmuseum.

Statistikken viser at i løpet av de tre siste månedene i 2014, kunne lørdagsbesøket komme helt ned i én (!) person. For tilsvarende periode i 2016 hadde antallet besøkende til utstillingene i kunstmuseet i Mosvannsparken økt til det

tredobbelte, og det laveste besøkstall var steget til 34 (se faktaboks).

ØKT BESØK = ØKTE INNTEKTER

Den kraftige økningen i besøket på lørdagene, førte til at museet måtte sette inn en ekstra person på vakt, slik at de nå har tre ansatte til stede. Selv om de taper inngangspengene, har det økte besøket gitt inntekter som forsvarer ekstraavgiftene på lønnsbudsjettet, til tross for at MUST (Museum Stavanger) ikke bevilget penger til prøveordningen.

– Det viser seg at folk som slipper gratis inn til utstillingene, bruker mer penger i caféen og museumsbutikken. Det er som om de bruker de sparte billettene på mat, drikke, bøker eller plakater, sier hun.

Det ser ikke ut til at gratislørdagene har tappet søndagene for besøk. For 2016 regnet Ueland med et besøkstall på 35 000. Fasiten endte på 38 040.

UPROBLEMATISK FOR KUNSTHALLEN

1. februar 2015 ble det gratis å besøke 18 statlige museer i Sverige. Det falt ikke i god jord hos de private konkurrentene. Flere private museer meldte om redusert besøk, og Fotografiska klaget til det svenske Konkurrentverket på at de statlige museene utkonkurrerte de private aktørene. En anmeldelse som Konkurrentverket for øvrig valgte å legge til side.

Kunsthall Stavanger (tidligere Stavanger kunstforening) som ligger på motsatt side av Mosvannsparken i forhold til Stavanger kunstmuseum, er på flere måter deres nærmeste konkurrent. Kunsthallens besøkstall (5 616 i 2016), er langt lavere enn de til Stavanger kunstmuseum. Likevel er ikke direktør Hanne Mugaas negativ til at konkurrenten har gratis inngang på lørdagene. Tvert i mot.

– Det er et veldig bra tilbud at alle kan komme gratis inn og se utstillingene, sier hun.

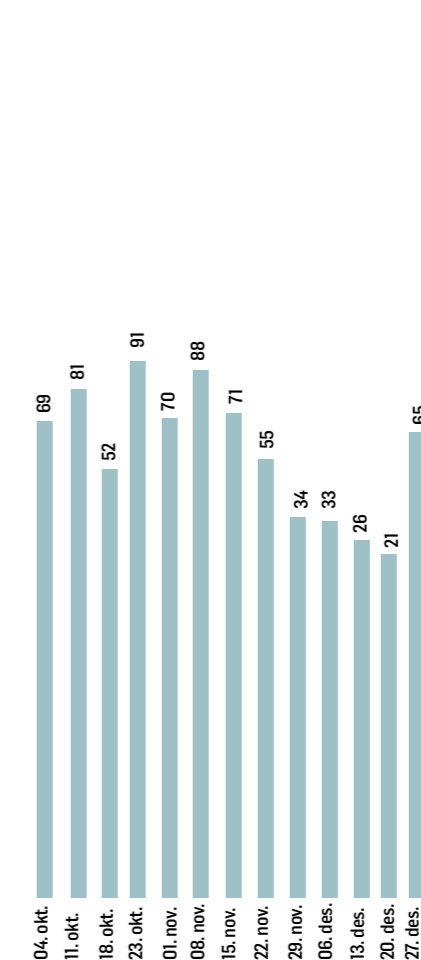
Fjorårets labre besøk i Kunsthallen, skyldes nok i hvert fall delvis beliggenheten like ved byens største anleggsområde; Ryfast – fastlandsforbindelsen til Ryfylke. Graving, sprenging, asfaltering og trafikkomlegginger, innbyr ikke til å se kunstutstillinger. Mugaas tror derfor at konkurrentens gratislørdager ikke har hatt noe å si for hennes besøkstall:

– Det har jeg ingen informasjon om, men det tviler jeg på, sier hun.

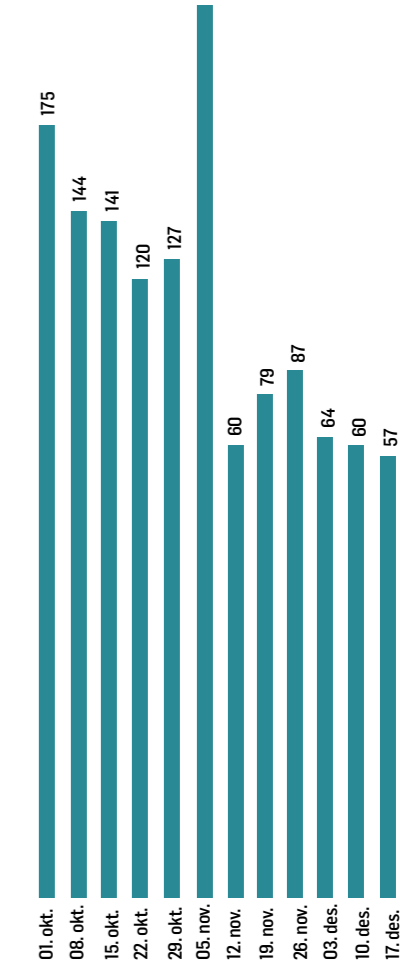
USIKKER FRAMTID

Å la publikum slippe inngangspenger på lørdager, er fortsatt kun en prøveordning. Ueland er usikker på om, og hvor lenge, de kan fortsette. Det diskuteres fortløpende både om de skal ta betalt for lørdagsbesøket på ny, eller om gratisdagen skal flyttes til en ukedag. Så lenge det økte besøkstallet sikrer tilstrekkelig med salgsinntekter fra café og butikk, lever gratislørdagen litt tryggere.

Antall besøk på lørdager på Stavanger kunstmuseum 2014

Antall besøk på lørdager på Stavanger kunstmuseum 2016

– Vi har strenge krav i budsjettene våre, og økonomien er presset. Vårt ønske om å gjøre kunsten tilgjengelig til så mange som mulig, kommer i konflikt med økte krav om inntjening. Ikke minst den nye momsrefusjonsordningen gjør det problematisk å tilby gratis inngang. Ifølge den kan vi ikke ha mer enn 20 prosent gratis inngang for å beholde retten til momsrefusjon. Det må vi ha. Siden vi er en del av MUST, er ikke det noe problem for oss nå, sier Ueland.

NÅR FLERE MED KUNSTEN

Gratislørdagen kan øke folks motivasjon til å besøke kunstutstillinger, og det kan være enklere å nå nytt publikum, mener Ueland. Gratistilbudet gjør det også mulig for de besøkende å se utstillingen gjentatte ganger, uten at det oppleves som for dyrt.

Ueland har ikke sett noen nevneverdig forskjell på de som besøker kunst-

museet på lørdager, og de som besøker dem på søndager. For å finne ut hvorfor de besøkende valgte å gå på museum på lørdager, delte de ut en skriftlig spørreundersøkelse. Den ga ingen entydige svar.

– Det viste seg at veldig mange ikke visste at det var gratis inngang, sier hun.

Det må et begrenset markedsføringsbudsjett ta skylden for. Tilbudet er nevnt i avisartikler, og står på museets inngangsdør, men er ikke markedsført utenom i sosiale medier. Men museets følgere på Facebook tilhører nok en gruppe kunstinteresserte som besøker museet enten det er gratis inngang eller ei, så den markedsføringen har neppe stor innvirkning på lørdagsbesøket.

– Noe vi har sett, er at gratislørdagen er blitt stadig mer populært blant sommerens cruiseturister som kommer hit med turistbuss, sier Ueland.

«Kan en 100 prosent kvinnelig kommandokjede over den statlige forvaltningen av samtidskunst bli bedømt som troverdig?»

Dag Solhjell, kunstsosiolog dr. philos i Aftenposten 8. mars

KULTURJOURNALISTER SPILLER PÅ MUSEUMSMYTER 1:
«Også det ærverdige Norsk Sjøfartsmuseum på Bygdøy er en museal hengemyr»

Vetle Lid Larsen i A-magasinet 17. mars

FOTO: HANNA GOGSTAD / OSLO MUSEUM

BYDETEKTIVEN

Bymuseet i Oslo lanserte 28 januar «Bydetektiven», en app som bruker utvidet virkelighet (augmented reality) i til å formidle Oslo-historie.

– Det blir en lek på museet når man skal finne hvor de ulike punktene i utstillingen er. Her er det malerier der trikken begynner å kjøre, det dukker opp ting i utstillingen som ikke er der, en elv fosser inn og man kan prøve å trække på steinene i vannet. Historie er morsomt – for både små og store,

sier Lars Emil Hansen, direktør i Oslo Museum. Rundt 1000 barn har prøvd appen Bydetektiv siden lanseringen 28. januar. – Vi er strålende fornøyd med mottakelsen. Og vi er veldig glad for å kunne trekke flere barnefamilier til Bymuseet, sier Hansen.

EVALUERING AV MUSEUMSREFORMEN

7. mars vedtok et enstemmig storting å «be regjeringen gjennomføre en helhetlig vurdering av museumsreformen så langt og synliggjøre framtid utfordringer i et helhetlig museumstilbud».

FOTO: THOMAS JOHANNESSEN

Linda Helleland

NY KULTURMELDING

De siste 3 årene har norsk kulturliv eksistert uten en stortingsmelding. Forrige kulturmelding kom nemlig i 2003, og hadde navnet «Kulturpolitikk fram mot 2014». Nå har kulturministeren varslet at arbeidet med en ny melding skal begynne, det skal bli «en helhetlig gjennomgang» som bl.a. skal «gi mer kunnskap og faglig forankring for å kunne utforme god, langsiktig politikk», i følge departementets pressemelding.

MBL design
MBL design as
Tlf. 900 37 949

Kortrapp, scene, glassmonter, infoskop, oppheng av bilder, utstillingsskjerm, stoler og mye mer. Se sidene våre for inspirasjon. Ta kontakt nå for priser og et godt uforpliktende tilbud!
Morten@mbldesign.no www.mbl-design.no

FOTO: THOMAS ANDREZEJ WACKO, RIDDUOATTAR MUSEAT

BESØKSUKSESS FOR «THERE IS NO»

Fra 15 februar til 15 april har det fiktive samiske kunstmuseet Sámi Dáiddamusea overtatt lokalene til Nordnorsk kunstmuseum i Tromsø. Fasaden og innholdet i museumsbutikken er endret, og all kunsten er byttet ut med verk av 60 samiske kunstnere i utstillingen «There is no». Prosjektet er et samarbeid mellom Nordnorsk kunstmuseum og RidduDoattarMuseat. Tall fra slutten av februar viser nærmest en dobling av besøket, i følge avisa Nordlys.

DET FINS IKKE noe samisk kunstmuseum. Unntatt akkurat nå, på Nordnorsk kunstmuseum. Bildet viser Outi Pieskis installasjon Gollegákti (Golden gákti) fra 2007.

EXPOLOGY UTVIKLER EN INTERAKTIV NORDLYSOPPLEVELSE I NORDLYSKATEDRALEN I ALTA

expology
Art | Code | Storytelling

www.expology.no | post@expology.no | www.facebook.com/expology

Kikke

Kjenne på

Se

Høre

Berøre

Lukte

Slik får spesielle elever

SANS

for norske museer

Hvordan kan norske museer legge til rette for at personer med utviklingshemming skal ha best mulig læringsutbytte av museumsbesøkene?

TEKST: SIGNY NORENDAL

I Norge er det anslagsvis 80 000 personer med utviklingshemming, i følge WHO. Elever med læringsutfordringer har krav på spesielt tilrettelagt undervisning mens de går på skolen. Hvilken rolle kan museet ta i utviklingen til disse gruppene, og hvordan kan de gjøre det?

Ved museer i Storbritannia har det vært en økning i formidlingsarbeid rettet mot elever med spesielle pedagogiske behov – såkalte SEN-elever. Nå har museene som jobber med dette dannet et faglig nettverk.

SKREDDERSYDDE MUSEUMSOPPLEGG

12 i overkant livlige guttunger i åtteårsalderen inntar grupperommet på Museum of London sammen med seks lærere. Caroline og Kate klarer så

vidt å fordele og plassere guttene og lærerne rundt tre runde bord. Caroline er kunstneren og frilanseren som er ansvarlig for workshopen, mens Kate er frivillig ved museet.

Alle guttene har autismespekterdiagnose, og kommer fra en spesialskole i London. Museum of London er et sosialhistorisk bymuseum i London sentrum, rett nord for St. Paul's Cathedral. Museet har en egen fløy for undervisning, med flere arbeidsrom.

I gangene utenfor kryr det av skoleuniformer, det er mange skoleklasser på besøk i dag.

NO ONE MISSES OUT HERE!

...står det under skoleprogrammet på museets nettsider. Av de over 100 undervisningsoppleggene for

skoleelever, er 21 for såkalte SEN-grupper (Special Educational Needs) i vanlige skoler, og for spesialskoler. Alle oppleggene knytter museets samlinger og formål tett til læreplanen; i tillegg knyttes noen til aktuelle utstillinger ved museet.

Oppleggene er beskrevet på museets nettsider. Hvert skoleår sendes også ut brosjyrer til skolene, med smakebiter og kontaktinfo. I følge Noel Hayden, som driver SEN-opplegget på museet, kan alle programmene tilpasses alle aldre og ulike funksjonsnivå. Som i Norge er også mange elever med spesielle behov integrert i ordinær skole.

– De kommer hit med sine vanlige klasser, og er med på det ordinære skoleopplegget ved museet. Jeg skulle gjerne gjort mer for dem, disse barna

TA PÅ: Museene i Stavanger sitt SUPER-SANS er et museumsopplegg skreddersydd for tilrettelagt-avdelinger på byens skoler.

Ta på

Luktes

Skape

Lytte

Kjenne på

Se Høre

Røre

får utrolig mye mer ut av besøket når workshopen er tilpasset deres behov, mener Hayden.

MAGIEN OPPSTÅR

Autentiske 1500-talls lysestaker blir vist fram. De skal kjennes på, luktes på og snakkes om. Noen er i grovt jern, andre i forseggjort messing. Gammeldagse stearinlys sendes rundt for å luktes på. Det hvite lukter vondt og harskt, det gule lukter godt og søtt. Det hvite er lagd av dyrefett, det gule av bivoks. De voksne prøver å få i gang en samtale om bruk og formål, om fattig og rik. Men flere av ungene vil løpe rundt, eller kaste både lys og staker hardt og langt.

Så vi går raskt over til den praktiske delen. Ungene skal lage sine egne lysestaker av leire. Redningsaksjonene blir færre, barna får jobbe kreativt, og det magiske skjer: De faller til ro.

- Dette var mange barn med lite impulskontroll, sier Kate etterpå. - Lærerne skulle vært nesten dobbelt så mange, og de skulle vært mye mer «hands on». Denne skolen har nok fått ganske store ressursproblemer, mener hun. Kate er en av 200 frivillige ved museet. Hun er tidligere lærer på spesialskole, og vet hva hun snakker om.

- Ja, det ble jo litt av en økt, ler Caroline.

- Men ble det ikke magisk? Nå har du i alle fall fått se spennet i det vi holder på med, sier hun til meg.

Tidligere på dagen hadde nemlig en gruppe på åtte 13-åringer fra en katolsk jenteskole deltatt på den samme workshopen. De hadde fire lærere og kom inn pent og sjenert på rekke. De gikk på vanlig skole, og hadde milde utfordringer.

Stemningen var rolig, lydig og forsiktig, Caroline viste fram en gjenstand og forklarte at denne hadde arkeologene funnet. Så spurte hun om noen visste hva arkeologi var. Ei jente rakk opp

hånda: «Arkeologi er når man tar opp ting fra bakken som har vært begravd i århundrer», sa hun stillferdig. Det ble stående som definisjon.

Kate og Caroline klarte å involvere de fleste elevene, lirket og prøvde seg fram i kommunikasjonen, rakk å bli litt kjent med hver enkelt elev.

- Emma snakker aldri i timen ellers, dette var veldig flott å være med på, sier en av lærerne om ei jente som etter hvert ble veldig engasjert i å løse «mysteriene» som ble framsatt av Caroline. Hva er dette, hvordan er den lagd, hvem har brukt den, hva er den klypa til, hvorfor er det en kant nederst?

- Ei gruppe med elever med spesielle behov kan vel fort være veldig variert, med store spenn mellom funksjonsnivåene. Hvordan tilrettelegger dere for å inkludere alle?

- Gruppene som kommer til oss er vanligvis allerede plassert sammen etter funksjonsnivå. Det er ofte et stort spenn, men det er det samme spennet som lærerne må håndtere. Så da gjør vi bare vårt beste, sier Noel Hayden, som selv har bakgrunn som lærer ved vanlig skole.

FAGLIG NETTVERK

Hayden forteller at det er økende oppmerksomhet på SEN-opplegg på museer rundt i landet.

- Nå har vi blitt så mange som jobber med det at vi har dannet et faglig nettverk. De fleste har ingen formell kompetanse med spesielle behov, men alle har vi en kompetanse. Derfor har jeg stor tro på at dette nettverket vil bli veldig nyttig.

I Norge skal undervisningen tilpasses elevene og forutsetningene til alle elver. Elever som ikke kan få tilfredsstillende

utbytte av ordinær undervisning, har rett til spesialundervisning.

I rapporten Kvalitet i opplæringen for elever med utviklingshemming har forfatterne (Kari Bachmann, Peder Haug og Thomas Nordahl, Høgskolen i Volda, 2016) sett på spesialundervisningen for utviklingshemmede. Rapporten konkluderer med at kvaliteten i opplæringen for elever med utviklingshemming ikke ivaretas i tilstrekkelig grad. Den peker på manglende samordning mellom ordinær undervisning og spesialundervisningen, og mangelfullt kompetansenivå blant ansvarlig personale ved skolen.

Som i Storbritannia tar også mange norske museer ansvar for å bidra i grunnopplæringen. Men får de med seg alle? Vi har statlige krav om universell utforming, og museumsfaglig fokus på mangfold og inkludering. Men tar selve formidlingen høyde for elevers ulike kognitive og intellektuelle forutsetninger?

LITE SYSTEMATISK ARBEID

Seniorrådgiver Åshild Andrea Brekke ved museumsseksjonen i Kulturrådet, tar for tiden en doktorgrad ved Universitetet i Leicester om norske museers demokratiske samfunnsrolle. Hun er kjent med utbredelsen av satsinger på SEN-opplegg ved museene i Storbritannia.

- Slike opplegg inngår ofte som en naturlig del av det pedagogiske tilbudet til skoler. I Storbritannia ser de tilgang og tilrettelegging (inkludert universell utforming), formidling, samfunnskontakt og samarbeidsprosjekt med publikum og de ulike målgruppene sine i sammenheng. Det kan norske museer lære mye av, sier hun. Brekke vil imidlertid ikke svartmale situasjonen i Norge:

- Det gjøres i dag mye godt tilretteleggingsarbeid ved norske museer, som for eksempel rettet mot døve og hørsels- hemmede eller mennesker som er ram-

Emma snakker aldri i timen ellers, dette var veldig flott å være med på

Autentiske 1500-talls lysestaker blir vist fram. De skal kjennes på, luktes på og snakkes om.

INTERESSANT FOR PRIVATE GIVERE?

» Ved britiske museer er barn med spesielle behov en attraktiv gruppe for private givere, forteller Noel Hayden ved Museum of London. Museets ordinære SEN-opplegg inngår i museets driftsbudsjett. I tillegg kjører de for tiden et stort kunstprosjekt for SEN-grupper som er helfinansiert av Goldsmiths' Guild.

» I Norge kan gavesjef Sissel Gregersen Karlsen ved Sparebankstiftelsen DNB fortelle at de ikke har fått søknader om slike prosjekter fra museer, men hun aviser ikke ideen.

» Vi er ute etter breddegaver, og det er et stort potensial for å bruke museene som inkluderingsarena. Et samarbeidsprosjekt mellom museer som ønsker å utvikle noe sammen, for å skape et løft, kunne absolutt vært interessant, sier Karlsen.

» I våre gavetildelinger ser vi alltid etter gode prosjekter hvor vi kan bistå med samfunnsutfordringer som inkludering og utenforskap, sier hun.

SKAPE: Levende historieformidling i workshop hvor elevene både får håndtere autentiske gjenstander, og lage sine egne lysestaker i leire.

ILLUSTRASJONSBILDER: © MUSEUM OF LONDON

VEL GJENNOMFØRT: Kunstner Caroline og frivillig Kate rydder opp etter dagens to workshops.

FOTO: SIGNY NØRENDAL

FOTO: SIGNY NORENDAL

FAGLIG NETTVERK: – I Storbritannia er vi etter hvert blitt såpass mange som arbeider med formidling for barn med spesielle behov, at vi har dannet et faglig nettverk, sier Noel Hayden som driver SEN-opplegget ved Museum of London.

FOTO: SIGNY NORENDAL

CATERPILLAR, BUTTERFLY: En av de desidert mest utagerende guttene ble sittende og lage bokstaver og ord i leire etter at han var ferdig med lysestaken sin. Han ville helst ikke gå da alt var over.

DYP KONSENTRASJON og engasjement kommer gjerne gjennom skapende aktivitet.

ILLUSTRASJONSBILDE: © MUSEUM OF LONDON

INFORMASJON sendes til Londons skoler om museets SEN-opplegg.

met av demens. Inntrykket mitt er likevel at det gjøres lite systematisk arbeid fra museenes side for å skaffe kunnskap om publikum, hvem de er og hva de får ut av museumsbesøket.

EGENTLIG ET SKOLEPROBLEM

Lis Cathrin Stavrum, rådgiver i Nasjonalt kompetansemiljø om utviklingshemming (NAKU), mener det kan være lurt å innhente litt informasjon om hvilke tilrettelegginger og tilpasninger som bør ligge til grunn, for et museum som ønsker å tilrettelegge for utviklingshemmede.

– Mener du de må skaffe seg spesialpedagogisk kompetanse for å klare å gjøre dette på en god nok måte?

– Nei det tenker jeg ikke, men informasjon bør hentes inn slik det gjøres for mennesker med andre typer funksjons-

hemming, som svaksynte og døve. På samme måte burde det være en selvfølge for elever med utviklingshemming.

Stavrum mener at museene må tilrettelegge, men ikke nødvendigvis skape et skille. Dette spørsmålet inngår i en kontinuerlig integreringsdebatt som pågår både i Norge og i Storbritannia: om spesialundervisning skal foregå i eller utenfor ordinær klasse. NAKU-rådgiveren mener det må være mulig med mer og bedre tilpasset opplæring og spesialundervisning både i de ordinære klassene, og på museum sammen med de ordinære klassene. Målet til museene bør også være å tilrettelegge et opplegg der alle kan delta på det samme.

OMVENDT INTEGRERING PÅ TRASTAD

» Trastad samlinger (Sør-Troms Museum) og deres senter for Outsider Art, har lenge laget museumsopplegg og DKS-opplegg for og med personer med utviklingshemming.

De jobber med såkalt «omvendt integrering», ved å ta utgangspunkt i den utviklingshemmedes situasjon. DKS-produksjonen «Dukk og meg» er et opplegg med produksjon av dukker laget av Karly Mikalsen, en kunstner som har vokst opp på Trastad gård. Opplegget kan kjøres over to dager. Eleven(e) med spesielle behov kommer alene første dagen og får slik et fortrinn. Resten av elevene kommer dagen etter.

Dukke av Karly Mikalsen.

FOTO: SØR-TROMS MUSEUM

– Gevinsten med opplegget i London, ligger kanskje mest i det at museet går ut og promoterer det, slik at skolene blir bevisst at det finnes et opplegg for disse elevene.

I så fall reflekterer det egentlig et skoleproblem, mener hun: – Når museer henvender seg til norske, ordinære skoler, og skolene ikke føler seg sikre på om dette er for alle, så er det et skoleproblem. Det kan sammenlignes med historier vi kjenner om elever som ikke får være med på skoletur fordi det er «glemt» at de er en del av klassen.

SUPERSANS I STAVANGER
Ved Museum Stavanger var det nettopp denne problematikken de tok tak i, da de i 2014 lagde opplegget Supersans, et eget opplegg spesielt for forsterka avdelinger og tilrettelagt-grupper i skolene. – Vi tilrettela i utgangspunktet for alle, og gjør det fortsatt. Men mange lærere var ikke klar over det. Vi opplevde å bli kontaktet av lærere som spurte veldig forsiktig og nesten ydmykt om vi kunne ta imot deres elever og kanskje kunne tilrettelegge litt ekstra. Etter hvert så vi

at vi kunne lage noe eget til elever med spesielle behov, og det virket ekstra viktig bare å få kommunisert det ut, forteller museumspedagog Helga Nyman ved Avdeling for kunst, et av ni museer ved den konsoliderte enheten Museum Stavanger (MUST).

Gevinsten med opplegget i London, ligger kanskje mest i det at museet går ut og promoterer det, slik at skolene blir bevisst at det finnes et opplegg for disse elevene.

Supersans er et tverrfaglig opplegg som går på tvers av fagavdelingene og alle museene i MUST. I forkant av skoleåret går det invitasjon ut til grunn- og videregående skoler i byen med tilrettelagte avdelinger. I tillegg er førskolebarn i barnehagene også med i Supersans. Elevene og førskolebarna som deltar skal i løpet av

skoleåret besøke alle de ulike avdelingene ved museet. Hver avdeling setter en bestemt måned til dette opplegget.

– Denne sirkuleringen bidrar til at vi oppnår tettere kontakt med lærerne underveis. Når de vet at elevene skal tilbake til museet, er de flinke til å gi oss tilbakemeldinger på hva som kan justeres og tilpasses bedre, forteller Ingrid Tjemsland, som var initiativtakeren til prosjektet.

TRENGER IKKE KUNNE ALT

– Hva er det som skiller det pedagogiske opplegget i Supersans fra andre formidlingsopplegg ved museene?

– Det ligger jo litt i tittelen. Vi legger vekt på sansene. Elevene må kunne ta på, kjenne, lukte, se, lytte. Etter kort tid innså vi også hvor viktig det er med forutsigbarhet for disse elevene. De må vite så mye som mulig om hva som skal skje før de kommer. Derfor har vi justert invitasjonene våre så de kan være forberedt på praktiske ting.

Invitasjonene har alltid et bilde av bygningen og av formidleren som skal møte dem, og gjøres gjerne litt personlig. I invitasjonsbrevet fra Hermetikkmuseet står det blant annet:

«– Ingrid tar imot dere i foajeen. Tror du Ingrid har pyntet seg med sardiner i dag?»

Lage

Ta på

Se

- Vi går til garderoben og henger av oss yttertøy og setter fra oss sekkene.

- I foajeen er det også toaletter.»

- Når vi byr litt på oss selv, ser vi gjerne resultater i form av stort engasjement, sier Tjemsland

- Hvordan er læringsutbyttet tror du?

- Jeg mener det skal være på plass. Skolene ønsker at det skal være faglig, og forankret i læreplanen, som for ordinære elever. Mange av formidlerne tar utgangspunkt i eksisterende undervisningsopplegg ved museet.

- Hvor vanskelig er dette?

- Det er ikke så vanskelig. Det viktigste er å skjønne at man ikke trenger å kunne og vite alt, men være åpne for tilbakemeldinger og tips og råd fra lærerne. Vi har et opplegg, vi har folk, vi prøver og feiler.

- Hva er de viktigste tipsene dine?

- By på deg selv, la elevene bli kjent med deg. Vær nær og personlig. Sørg for forutsigbarhet. Skaff gjenstander som kan berøres, tenk taktilt og ta i bruk alle sanser. Lytt til lærerne.

Å OPPLIVE MED HELE SEG

- Det er noen steder vi kan gå, sier Ellen, Mari og Kjersti. De er lærere for en gruppe på fem elever med multifunksjonshemming i barneskolealder ved Voksen skole i Oslo. Elevene har en kognitiv alder på fra under ett til ca. tre år. Noen steder er de forhindret på grunn av manglende tilrettelegging for rullestol. Ellers består hindringene i stor grad av at man ikke kan ta på ting.

- Det kan være frustrerende for våre elever når man ikke kan ta på kunsten. De liker å se på, ta på, høre. Å kunne oppleve med hele seg, er nøkkelen for våre elever.

- Men disse elevene skal vel også få lov til å lære, ikke bare oppleve?

- For mange av våre elever er nettopp

sanseopplevelser viktig læring, som forsterkes når den voksne som er sammen med hver enkelt elev deler opplevelsen gjennom å sette ord på det man ser, kjenner og opplever. Mange er glad i kunst, både skulpturer, abstrakt og figurativ kunst. Musikk kan være med på å forsterke opplevelsen av et kunstverk, slik som «Lyden av Munch» som DKS presenterte for elevene våre.

Vi må kuratere med den nye ideologien i bønn. Det vil gjøre at også kognitivt normaltdungerende vil få en bedre museumsopplevelse.

Lærerne forteller at de sjelden deltar i organiserte museum-sopplegg, på grunn av manglende universell utforming, og at for-

midling foregår på et for høyt kognitivt nivå.

- Men om opplegget var spesielt tilrettelagt for nettopp slike elever?

- Det kunne jo fungert. De kunne hatt opplevelsesløyper, for eksempel. De kunne lært ting om temaet i museet eller utstillingen gjennom å gjøre ting, sier lærerne.

- LIGGER LANGT ETTER

- Vi svikter de gruppene som trenger tilrettelegging. Hvis vi sammenligner oss med idrettstilbudet så ligger vi langt, langt, etter, sier Gudrun Eidsvik.

Eidsvik er kurator ved Nasjonalmuseet Arkitektur, og jobber med et pilotprosjekt om tilrettelegging for barn med spesielle læringsbehov og for utviklingshemmede voksne.

- Vi må begynne med å forstå deres kompetanse. Så skal vi jobbe som kunstformidlere, men vi må tenke nytt. Det skal fortsatt være både intellektuelt og sanselig, men det må gjøres på en måte som er tilrettelagt. Vi må erkjenne at det pedagogiske ikke holder mål når vi skal nå disse gruppene. Derfor må vi se til gode eksempler internasjonalt. Når vi kommer til den nye forståelsen, så tror jeg også at vi vil bli et mye bedre museum for alle.

LUKTE: Utstillingen «Nablus – en okkupert by» blir elevene bedre kjent med Stavangers palestinske vennskapsby. Her får de blant annet gå på oppdagelsesferd i markedet, og kjenne på lydene, luktene og smakene av Nablus.

Berøre

Lukte

Kjenne på

FAKTA // DELTAKERE PÅ SUPERSANS 2016/17

- » 73 skoleelever og 32 lærere (barneskole til vgs) fra 6 skoler
- » 254 barnehagebarn (46 barnehageansatte) 13 barnehager

FAKTA // SPESIALUNDERVISNING I NORSK SKOLE:

- » ca. 25 000 elever hadde vedtak om 7 timer i uka eller mer, med spesialundervisning i norsk grunnskole 2015/2016.
- » Totalt var det ca. 50 000, dvs. 7,9 prosent av alle elevene, som hadde vedtak om spesialundervisning.

Kilde: utdanningsspeilet.no

UTREDNING/RAPPORT: » NOU 2016:17 På lik linje: Åtte løft for å realisere grunnleggende rettigheter for personer med utviklingshemming.

» Kvalitet i opplæringen for elever med utviklingshemming. Kari Bachmann, Peder Haug og Thomas Nordahl. Møreforskning/Høgskulen i Volda, Notat nr 2/2016.

- Hva kan man ta tak i, helt konkret?

- Museumsformidlingen har lett for å bli teksttung. Til denne gruppa vil det være ekskluderende i seg selv.

Eidsvik mener videre at museene trenger et kompetanseløft, og at de må tørre å spesialisere formidlerne. Hun mener de bør kjenne alternative kommunikasjonsformer som Tegn til tale og ASK.

- Det handler om å fange et felles

språk. Mellom museumsspråket og publikummere uten talespråk er det ofte en avgrunn.

Mennesker med utviklingshemming kan ofte ha tilleggsvansker som gjør at de lett overstimuleres og mister konsentrasjonen. Å avgrense inntrykkene er dermed viktig. Å kunne dimme lys og å kunne skru på en og en projeksjon av gangen, i en utstill-

ing med mange slike, er eksempler på kuratoriske grep som kan brukes.

- Vi må kuratere med den nye ideologien i bønn. Det vil gjøre at flere – også kognitivt normaltdungerende – vil få en bedre museumsopplevelse.

INSTITUSJONELL HOLDNING

- Flere spesiallærere jeg har snakket med har hatt mange gode opplevelser på museum, og

Se Lytte

Berøre

Lukte

Skape

Kjenne på

SE PÅ FARGER: Utstillingen Chromophilia på Stavanger kunstmuseum – en utstilling om farger i kunsten. Hva er egentlig farge og hva skjer når vi ser på farger?

FOTO: MUST/INGRID LISE TJENSLAND

DELTA: I Stavanger maritime museums aktivitetsutstilling Sjauing på kaien får elevene kle seg ut og ta fjordbåt og handle på torget.

FOTO: ANE HAUGSGJERD HAUSO, LÆRER TASTARUSTÅ SKOLE

mener de fleste formidlerne de har møtt er veldig flinke til å tilrettelegge for deres elever. Kan det være så ille da?

– Nei det er mange som er flinke, og det er flott. Men det er ikke godt nok hvis det er personavhengig. Vi må skape en institusjonell holdning. Vi må drive på offentlige midler og skal forsvare tilsagnsbrevene våre. Dette bør gjennomsyre institusjonen og komme fra ledelsen. Det må jobbes videre med på et strukturelt nivå og stimulere til forskning om temaet, og til internasjonalt samarbeid. Hvis vi får til dette, og kjører hardt på ambisjonene, så tror jeg at det vil være en liten revolusjon for norsk museumsformidling. Intet mindre.

FAKTA // RESSURSER:

» NAKU – Nasjonalt Kompetansemiljø om utviklingshemming: www.naku.no

» Museum of London: www.museumoflondon.org.uk/schools
Se etter «facilitated sessions» merket SEN.

» Smithsonian Museum
Gir mye info om tilrettelegging for besøkende med kognitive funksjonshemninger. F.eks. «Resources for Visitors with Cognitive and Sensory Processing Disabilities» og «Smithsonian Guidelines for Exhibition Design».

www.si.edu - søk på «cognitive disabilities».

FUNKTEK
– et tilgjengeliggjøringsprosjekt ved Göteborgs stadsmuseum med utgangspunkt i at den besøkende har kompetansen, mens museet har funksjonshemmingen. www.funktek.se

MORNING EXPLORERS
» er et konsept som fins ved flere museer, bl.a. Smithsonian-museene og Museum of London. Opplegget innebærer at museet enkelte dager åpner ekstra tidlig for personer som har behov for større ro på museet enn man får i vanlig åpningstid. F.eks. kan det gjelde personer med utviklingshemming og autismespekterdiagnose.

MUSEUMSNYTT

KULTURJOURNALISTER SPILLER PÅ MUSEUMSMYTER 2:
«Ta f. eks Kulturhistorisk museum i Oslo. Det er som om det museet avgikk med døden for ca. 30 år siden.»
Agnes Moxnes, NRK Ytring 12. mars

ÅRETS MUSEUM

Årets museum for 2017 kåres etter at dette bladet sendes i trykken. De nominerte er imidlertid Arrán – lulesamisk senter i Tysfjord, Nordnorsk kunstmuseum i Tromsø og Museene i Sør-Trøndelag (MiST). Vinneren kåres på Det nasjonale museumsmøtet i Fredrikstad 29.-31. mars.

IMMATERIELLKULTUR-ARV.NO

Nettsiden immateriellkulturarv.no ble lansert den 6. mars, og Kulturrådet inviterer til digital dugnad. «Det er åpent for alle å registrere de skikker, tradisjoner og kunnskap som du mener bør være med i en slik oversikt», skriver Kulturrådet om portalen.

FOTO: MÅRTEN TEIGEN

VIKINGFILM UTEN LERRET

Oppløvesfilmen Vikingtiden lever, i fotorealistisk dataanimasjon og skyggespill, lanseres i Vikingskipshuset, Oslo 31. mars. Filmen blir vist i takhvelvingen og på endevæggen i en av museets fløyer. Det er en forskningsbasert fiksjonsfilm; en mulig fortelling om et vikingskips liv. Kulturhistorisk museum, Viking Cruises og Storm Films står bak prosjektet.

NY HYGROTRAC®!

Mer avansert fuktovervåking – til nesten halve prisen!

Trådløs, web basert overvåking av fukt og temperatur i:

- Kjellere og loft
- Museer
- Arkiver
- Kjøledisker / fryserom
- Under transport

Mer info på www.finisterra.no

NYHET! Sensorer med internminne.

OmniSense

FINISTERRA

Hauketovn, 11, 1266 Oslo • Tlf. 22 61 14 80 • Fax 22 75 47 81 • E-post: post@finisterra.no

Da storpolitikken traff museumssektoren

Når museumsseksjonen i Kulturrådet i løpet av neste år skal flytte til Bodø, kan det få uheldige konsekvenser for museumssektoren, mener fagfolk.

TEKST: SIGNY NORENDAL

FOTO: TELEMARSKFORSKNING

KAN BLI UTFORDRENDE å få tak i god kompetanse i distriktene, sier Bård Kleppe i Telemarksforskning.

FOTO: ILJA C. HENDEL / KULTURDEPARTEMENTET

FULLT OPERATIV er målet for ny museumsseksjon i Bodø, selv om overgangen kan bli krevende, sier statssekretær Bård Folke Fredriksen.

FOTO: MARTHE ANTONSEN

KAN FÅ ØKT FOKUS på sektoren, mener Hanne Jakhelln, direktør ved Luftfartsmuseet

FOTO: ILJA HENDEL

OPPRØRT over sløsing med offentlige ressurser. Bård Bie-Larsen i Kulturrådet.

Rasering av fagmiljø, kompetansesvinn, marginalisering av museumssektoren, er blant reaksjonene på avgjørelsen om å flytte museumsseksjonen i Kulturrådet til Bodø. Seniorrådgiver i seksjonen Bård Bie-Larsen har allerede fått seg ny jobb i Kultur-IT. Han tviler på at noen blir med til Bodø, og er opprørt over det han mener er sløsing med offentlige ressurser.

– Det finnes selvfølgelig masse museumsfaglig kompetanse i Nordland, og jeg mener at en statlig etat kan være omtrent hvor som helst i landet. Problemet er bare det at vi, som alle andre fagetater, jobber langsiktig. Når hele miljøet brytes opp på denne måten forsvinner kontinuiteten. Dette er skaling og valting med offentlige ressurser, i distriktpolitikens navn, sier Bie-Larsen.

Han endrer seg over hvordan man fra politisk hold kan stå inne for hyppige omstillinger og omstruktureringer som gjør at de statlige virksomhetene til enhver tid må bruke ressurser på utenomfaglig arbeid, og må gå på trekkvart maskin over lange perioder.

Bie-Larsen er også bekymret for at museene vil miste en viktig støttespiller, i alle fall i noen år.

– Dette er byråkrater som har vært opptatt av faglig utvikling i museene gjennom en lengre periode med konsolideringer og strukturendringer i museumslandskapet, sier han.

– KAN TA LANG TID

Bie-Larsen får støtte av Bård Kleppe, forsker ved Telemarksforskning i Bø og

stipendiat ved Høgskolen i Sørøst-Norge.

– Ja, dette vil kunne rasere det fagmiljøet som er i Oslo nå og som har bygd seg opp over mange år, mener Kleppe, som er opptatt av den museumspolitiske rollen seksjonen har spilt.

– Dette miljøet har vært viktig i å tale museums-Norges sak, og argumentert for det museumspolitiske både overfor departement og i offentligheten. Det krever både erfaring og tyngde for å ha en sånn posisjon.

– Man vil vel også kunne klare å bygge opp en tilsvarende kompetanse og rolle i Bodø?

– Erfaringsmessig kan det ta svært lang tid å bygge opp et fagmiljø i distriktene. Det kan være en stor utfordring å få tak i god kompetanse. Kulturforskerne her i Bø har blitt flasket opp over lang tid, og fått utdannelsen sin her på stedet. De kan helt sikkert klare å bygge opp et sterkt miljø i Bodø, men jeg tror det vil ta tid, sier Kleppe.

– ØKT SYNLIGHET FOR SEKTOREN

Direktør for Luftfartsmuseet i Bodø Hanne Jakhelln deler ikke skepsisen til Kleppe og Bie-Larsen.

– Man bør kunne klare å bygge opp et like sterkt kompetansenivå i Bodø som i Oslo. Det fins helt sikkert mange med god kompetanse som vil bo i Bodø, og det skader sikkert ikke med fornying av kompetansen i seksjonen, sier hun.

Jakhelln mener også at det kan bidra til en økt synlighet på fagfeltet.

– Ved å gjøre en sånn manøver – ved at det blir en egen enhet – tror jeg det kan bli et økt fokus på museumsfeltet enn når det bare er en del av Norsk kulturråd. Det kan nærmest bli en egen destinasjon, sier hun.

– BODØ HAR KVALITETENE

Regjeringen vurderer tilgangen til kompetanse som en kritisk faktor når ut-

flytting av statlige oppgaver omtales i St.meld. nr 18 (2016-2017). En evaluering utført av Asplan Viak på oppdrag fra Fornyingsdepartementet i 2009, konkluderte med at tilgang på og nærhet til gode kompetansemiljø er det som skal til for å lykkes med utflytting av statlige oppgaver.

– Hvilke miljø ligger til grunn for beskrivelsen «et sterkt museumsfaglig miljø» i pressemeldingen fra departementet om avgjørelsen, statssekretær i Kulturdepartementet Bård Folke Fredriksen?

– Vi sikter til at Bodø er en by av betydelig størrelse, med over 50 000 innbyggere. Byen har universitet, et rikt kulturliv og er hovedsete for to solide museer. Videre er Bodø et regionalt sen-

trum i Nordland, som også huser andre sterke museumsinstitusjoner. I sum gjør dette at vi tror Bodø har de kvalitetene som skal til for å være vertskap for Kulturrådets museumsfaglige oppgaver.

– KAN BLI KREVENDE

– Er det noe spesielt som ligger til grunn for valget av akkurat museumsseksjonen, eller er det et helt tilfeldig valgt fagmiljø i kulturbyråkratiet?

– Museumsporteføljen er en konkret og relativt klart avgrenset oppgave i Kulturrådet som vi med utgangspunkt i fagmiljøet i Bodø på sikt vil få løst på en god måte. Samtidig oppnår vi det overordnede målet om å spre kompetansearbeidsplasser til andre deler av landet.

– Museumsseksjonen i Kulturrådet består i dag av mange ansatte med lang fagkompetanse. Deler du bekymringen for at oppfølgingen av museumssektoren kan bli skadelidende på iallfall – la oss si halvlang – sikt?

– Ved flytting av arbeidsplasser er det alltid en fare for å miste verdifull kompetanse. Vi vil imidlertid gjøre det vi kan for å legge til rette for en god overgang fra Oslo til Bodø, både for dem som blir direkte berørt og for museumssektoren. Vi er forberedt på at det kan bli en krevende overgangsperiode, men målet er at museumsseksjonen skal være fullt ut faglig kvalifisert og like operativ som den har vært hittil.

FÆNGSELMUSEET HORSENS, DANMARK

DUNKERS KULTURHUS, SVERIGE

NORSK OLJEMUSEUM, NORGE

NORSK VERDENSARV, NORGE

UTSTILLINGSBOK TIL GULSET KIRKE, NORGE

BJØRNEPARKEN, NORGE

NORSK JEKTEFARTSMUSEUM, NORGE

ØHAVETS SMAKKE- OG NATURCENTER, DANMARK

KVORNING DESIGN KOMMUNIKATION
 UTSTILLING · GRAFIKK · INNREDNING · WWW.KVORNING.DK

NORSK OLJEMUSEUM, NORGE

HORISONT I LANGSUND, NORGE

GRIMSTAD BYS MUSEER, NORGE

NORSK JEKTEFARTSMUSEUM, NORGE

NORSK FORSVARSMUSEUM, NORGE

NORSK VEGMUSEUM, NORGE

TIL DANS: Den karakteristiske hodyepynten som benyttes i forbindelse med Danza de la Pluma, en dans som skildrer møtet mellom de innfødte indianerne og spanjolene på 1500-tallet

TORGET: Museet i Santa Ana del Valle ligger sentralt til ved landsbyens torg hvor gamle skolelokaler ble omgjort til museum.

Demokratiske landsbymuseer i Mexico

Kommunale landsbymuseer som vokser fram i Amerika har utviklet sin egen tilblivelsesprosess og er i dag samlet i et nettverk.

TEKST: TONE AGUILAR FOTO: MARCO AGUILAR

Hvert enkelt lokalsamfunn står selv for alle avgjørelsene i prosessen med å skape og å drive et landsbymuseum, sier Cuathémoc Camarena og Teresa Morales. De er antropologer ved Det nasjonale instituttet for antropologi og historie i Mexico, INAH og tilretteleggerne for det amerikanske nettverket for kommunale museer, Red de Museos Comunitarios de America.

Karakteristikkene for museene som er tilknyttet nettverket, rundt 230 i alt, er at de reflekterer landsbyenes kollektive oppfatning av seg selv.

– Et kommunalt museum er et rom hvor innbyggerne i et samfunn snakker om seg selv, de blir ikke snakket om, de tolker seg selv og sin egen historie, presiserer Camarena.

PIONEREN

Spiren for det som i dag er det amerikanske nettverket for kommunale museer ble lagt i landsbyen Santa Ana del Valle

i den sørlige meksikanske delstaten Oaxaca i 1986.

– På åttitallet ble det gjort arkeologiske funn rett ved kommunehuset vårt, forteller kultur- og utdanningsansvarlig i landsbyen, Victorino García.

Daværende ordfører var opptatt at av gjenstandene som ble oppdaget, skulle forbli her. Løsningen ble et museum hvor de arkeologiske gjenstandene kunne bevares og gjøres tilgjengelig for fastboende og tilreisende.

Santa Ana del Valle, som svært mange andre meksikanske landsbyer, har et kommunalt råd som er det viktigste styringsorganet. Innbyggerne samles og velger hvert år hvem som deltar i rådet det neste året.

– Det var dette rådet som tok avgjørelsen om å åpne et museum og om

hvilke temaer som skulle representeres, sier Camarena.

Alle bestemmelser ble tatt på bakgrunn av en konsensus blant innbyggerne og museet ble kalt «Shan-Dany» som på zapotekerspråk betyr «under fjellet».

I tillegg til den arkeologiske utstillingen, er temaene i de andre av museets saler den meksikanske revolusjonen, vekstkunsten som en stor del av innbyggerne lever av samt Danza de la Pluma, en dans som skildrer møtet mellom de

innfødte indianerne og spanjolene på 1500-tallet.

EN RULLENDE BALL

Etter at Santa Ana del Valle åpnet museet sitt i 1986, vekket dette interessen hos andre landsbyer i området. Flere st-

”
Et kommunalt museum er et rom hvor innbyggerne i et samfunn snakker om seg selv

eder, spesielt sør i Mexico, har arkeologiske ruiner og gjenstander. I likhet med innbyggerne i Santa Ana del Valle, ønsket de å sikre seg mot at disse verdifulle gjenstandene ble solgt eller tatt med til museer andre steder.

Flere og flere landsbyer over hele landet gikk i Santa Ana del Valle sine fotspor og dannet sine egne landsbymuseer. I 1990 ble den første foreningen for kommunale museer dannet mens den nasjonale foreningen så dagens lys fire år senere.

– Det var som en ball som begynte å rulle av seg selv, forteller Morales. – Da vi involverte oss i det første kommunale museet i Santa Ana del Valle, hadde vi ingen anelse om at modellen vi bidro til å utvikle skulle bre slik om seg.

Konseptet fant veien over landegrensene, og i år 2000 ble det amerikanske nettverket for kommunale museer en realitet. I dag deltar tretten forskjellige land i nettverket, blant dem Brasil, Chile, Peru, Bolivia, Costa Rica, Venezuela, Panama, Guatemala, El Salvador, Colombia, Nicaragua, Canada og Mexico.

– Som navnet indikerer, er vi et nettverk som deler erfaringer. Ikke minst er det lærerikt å se hvordan andre har løst problemer som oppstår i dannelsen og driften av et kommunalt museum, sier Morales.

Omtrent annet hvert år organiserer nettverket samlinger hvor alle land deltar. Det siste møtet fant sted i El Salvador i 2016.

Hvert enkelt museum bidrar dessuten med artikler til nyhetsbulletiner om aktiviteter de foretar seg. I fjor utga de også boka, Memorias, som betyr Minner. Her skildres historien og utviklingen til landsbymuseene i forskjellige amerikanske land.

FRA DØR TIL DØR

Nettverket står også for opplæring av tilretteleggere.

– Selv om kjernen i nettverket er personene hver enkelt landsby har valgt

som ansvarlige for museet sitt, så har vi tilretteleggere en viktig rolle, sier Morales. – De siste årene har vi derfor arrangert en rekke kurs rettet mot dem som ønsker å bidra i kommunale museumsprosjekter.

Kursene har en teoretisk del om de kommunale museenes historie og refleksjoner rundt konseptet. Andre del dreier seg om hvordan de skal få lokalsamfunnene til å delta og å bli enige.

– Dette er nøkkelen i modellen, understreker Morales. – En person har en ide om å danne et kommunalt museum, men hvordan skal han samle folk til å diskutere dette?

Hun forteller at det viktige er å lete etter hva som samler folk i det aktuelle samfunnet.

– Enkelte ganger må en gå fra dør til dør for å skape interesse og å samle folk for å diskutere om de ønsker et kommunalt museum på hjemstedet,

”
Enkelte ganger må en gå fra dør til dør for å skape interesse.

ANNONSE:

Mila Wall™ er et modulært veggssystem som enkelt kan refigureres, skrues i, sparkles og males eller vinylbelegges utallige ganger. Bare etter andre gangs bruk er det mer økonomisk enn å bygge selv - og bedre for miljøet! Brukere over hele verden benytter systemet som en verktøykasse for skiftende utstillinger, permanente utstillingsrom og spesialinteriør med integrert tilleggsutstyr som LED paneler og spots, LCD og lyd via Bluetooth eller vegger med lydemping. **For mer info:**

exponent
DISPLAY OG USTILLINGSSYSTEMER
www.exponent.no

sier hun. – Hvis det kommer fram at innbyggerne heller vil ha et bedre helsekontor, asfalterte veier eller annet som det er behov for, så respekterer vi alltid deres valg.

Den siste delen i kurset for tilretteleggere, er hvordan de skal få innbyggerne til å bidra med anekdoter og historier som gjør dem i stand til slik å gjenskape og tolke landsbyhverdagen før og nå og hvordan de vil representere dette i et kommunalt museum.

HVEM ER VI?

Selv om hovedmotivet for mange av de første kommunale museene som ble åpnet var å sørge for at arkeologiske gjenstander forble i landsbyen, finnes det flere faktorer som bidrar til en felles beslutning om et kommunalt museum.

– Gjengs er et ønske om å styrke den kulturelle identiteten, sier Morales og Camarena.

Det dreier seg hovedsakelig om landsbyer hvor indianergrupper og afroamerikanere bor. Felles for dem er at tradisjonene og språket deres over en lang periode ikke har blitt anerkjent av dominerende myndighetene.

– Mange av landsbyene lever også av å lage kunsthåndverk. Flere museer har dette som tema siden det vil bidra til at kunsthåndverkene verdsettes mer, sier Morales.

De mange væpnede konfliktene som har funnet sted i Latin-Amerika de seneste tiårene reflekteres også i de kommunale museene. Et eksempel på dette er museet Rabinal Achi i landsbyen Rabinal i Guatemala. Hovedtemaet her er de som døde eller forsvant under den 36 år lange konflikten som herjet i landet. En hel vegg i museet er fylt av bilder av landsbyens personer som gikk bort i forbindelse med konflikten, og hver enkelt har også en egen bok hvor familie, venner og andre kan skrive til dem.

– En kan si at det kommunale museet er en del av en kollektiv helbredelsesprosess og en bekreftelse på at massakrene og sammenstøtene virkelig fant sted siden myndighetene ofte benekter dette, forteller Morales.

Her er ingen innblanding eller sensur utenfra.

– Derfor er det så viktig at et kommunalt museum skapes i det lokale fellesskapet, understreker Camarena. – Bare slik er de virkelig et redskap som bidrar til å gi svarene på spørsmålene; hvem er vi og hvem vil vi være i fremtiden.

REVOLUSJON: Innbyggerne bestemmer selv hva som skal være temaet for museet sitt. I Santa Ana del Valle er den meksikanske revolusjonen et av emnene.

VICTORINA García er kultur- og utdanningsansvarlig i Santa Ana del Valle.

UTVIKLET METODOLOGI: Antropologene Teresa Morales (t.v) og Cuathémoc Camarena (t.h.) utviklet metodologien for dannelsen av kommunale museer.

ARKEOLOGISKE FUNN i landsbyen og et ønske om at funnene skulle forbli i lokalsamfunnet var hva som ga impulsen til å danne et museum i Santa Ana del Valle.

Volontørteneeste på Hardangerjakta Mathilde

Med hardangerjakta Mathilde sitt breifokk-uthal som slengtau kjem Karina susande gjennom lufta og landar elegant på kaia, klar til å ta imot fortøyningane. Dette er av hennar meir luftige volontørpliktar om bord.

TEKST: HEIDI RICHARDSON

I løpet av nokre få månader har innlandsjenta frå Tyskland lært seg mykje om norsk maritim historie i praksis. Ho har gjennom å vera med i arbeidet om bord i museets hardangerjakt sett korleis eit verneverdig fartøy vert teken vare på, og korleis fartøyet vert nytta i formidlingsarbeidet til museet.

PRAKSISUTVEKSLING

Karina er den tiande ungdomen som har kome til Hardanger og Voss museum gjennom European Voluntary Service-programmet (EVS). Dette er eit EU-program for ungdom som har lyst til å driva med frivillig arbeid i eit anna europeisk land. Programmet er del av ERASMUS+ portefølja, men er kanskje ikkje like kjend som utvekslingsordningane som finst for skuleelevar og studentar. Dei som reiser ut gjennom EVS-programmet går ikkje på skule, høyskule eller universitet, dette er eit program for ikkje formell læring. Med andre ord eit program som legg til rette for læring gjennom praksis. Læringsutbyttet til volontørane strekk seg frå konkret arbeidserfaring knytt til museet sine aktivitetar, til å få kjennskap til norsk kvardagsliv og språk.

Hardangerjakta Mathilde har vist seg å vera ein bra stad for eit volontørprosjekt. Volontøren pleier å koma i god tid før seglingsseongen startar, og er med i arbeidet med opprigging og klargjøring av skuta. Forventninga hos volontøren

stig etter som seglsesongen nærmar seg. Allereie før påske er me i gang med vår lange seglsesong, som avsluttast fyrst lang ut i oktober. Volontøren vert del av mannskapet og er med på dei fleste av tokta. Me går både vekestokt med leirskuleelevar, dagsturar for skuleklassar, vekestokt for dei som ynskjer å ta båtførarprøven og sommartokt av varierende lengd for den som har lyst til å læra å segla. Mannskapet vegled og legg forholda til rette for medsegclarane, og volontøren hjelper til der kor det trengs ei ekstra hand.

BLIKK UTANFRÅ

Me i Hardanger og Voss museum kopla oss på ordninga i 2010. Det var Hordaland fylkeskommune, som sjølv har hatt ei mangeårig satsing på EVS-prosjekt som hjalp oss i gang, og støtta oss i arbeidet med å laga den fyrste søknadane om å verta godkjent som vertsorganisasjon. Den godkjenninga må vera på plass før ein kan søkje finansiering av eit konkret opphald for ein ungdom. Som dei fleste EU-prosjekt har også desse prosjekta relativt omstendelige søknadsprosedyrar, så det var sers nyttig å få litt starthjelp frå fylkeskommunen. No sender me årleg inn søknadar om finansiering av opphald for ein eller to volontørar.

Som vertsorganisasjon får me ein grunnstønad på 630 euro i månaden. Desse pengane er eit bidrag til kost-

nadane knytt til kost, losji, språkundervisning og anna tilrettelegging for volontøren. I tillegg får volontøren dekt reiseutgifter og 135 euro i månadlege lommepengar. EU-finansieringa dekkjer ikkje alle utgiftene museet har knytt til volontørprosjekta, men representerer eit vesentleg bidrag, og gjer det mogleg for museet å tilby ein interessant praksisplass for ein europeisk ungdom. Som på si side bidreg til museet med si arbeidskraft, og innspel til oss gjennom sitt blikk på oss utanfrå.

REKRUTTERING OG FORNYING

Musea er ein type samfunnsinstitusjon som ikkje berre bør bidra til økt internasjonalt samarbeid, me må også vera opne institusjonar for ungdom som leiter etter sin veg i livet. Volontørordninga er ei god ordning i så måte. Me gjev gjennom ordninga europeisk ungdom ikkje berre kunnskap om vår maritime kulturhistorie, men og kunnskap om norsk arbeidsliv og norsk kultur elles.

Me er i Hardanger og Voss museum oppteken av å vera ein slik open institusjon kor ungdom kan koma for å «lukte» på yrkesval knytt til tradisjonelle handverk. Me har i løpet av året mange praktikanter som kjem gjennom ulike ordningar. Vår erfaring er at slikt volontør- og praktikantarbeid er viktig ikkje berre fordi me gjennom å formidla kunnskap om arbeid med kulturminne rekrutterer ungdom inn i dette arbeidsfeltet, men og fordi det å ha ungdom som del av staben er forfriskande, fornyande og produktivt.

HEIDI RICHARDSON
Heidi Richardson er leiar for museumsavdelinga ved Hardanger Fartøyvernssenter.

FOTO: HSF

JAKTSEGLING: Bestmann og leirskulelærer i lag med to medsegclarar. Jaktsegling er eit spanande møte med både naturelementa og kulturhistoria.

FOTO: HSF

FOTO: HSF

FAST MANNSKAP: Det faste mannskapet på Mathilde 2016, frå venstre: Kock Marie Charlotte Vermersch, leirskulelærer Saskia Traegner, bestmann Nikolaj Jorn, matros Lianne de Blecourt, skipper Audun Apelseth og volontør Carina Ruggiero.

FLYTANDE KULTURMINNE: Hardangerjakta Mathilde er eit flytande kulturminne som formidlar både praktisk seglkunnskap og historia om sjøen som frakt og ferdstevveg på 1800-talet.

FOTO: HARALD THORSETH

FAKTA // S/J MATHILDE

» Hardangerjakt på 73 fot

» Bygd i 1884, ferdig restaurert i 1989

» Drifta av Hardanger og Voss museum.

» Har eigen leirskule

EVS – FRIVILLIG ARBEID

» EU-prosjekt som legg til rette for at europeisk ungdom kan drive frivillig arbeid i utlandet.

» Åpent for ungdom mellom 17 og 30 år.

» Om lag 85 ungdomar kjem årleg på langtid EVS-prosjekt i Noreg.

» Eit opphald varer frå 2 mnd. opp til eit år.

ANMELDT

**INFO OM
UTSTILLINGEN:**

NAVN:
Hvem eier historien?

STED:
NTNU Vitenskapsmuseet,
Trondheim.

TID:
5. februar 2017 – ut året.

**Prosjektleder og
arkitekt:**
Marit Sørungård

**Faglig ansvarlig
arkeolog:**
Lars Stenvik

Grafisk formgiver:
Elin Sandbakk

I samarbeid med:
Saemien Sijte og
Rørosmuseet.

ANMELDT AV:
EYVIND BAGLE
Nestleder ved Norsk
Maritimt Museum

HVEM EIER historien?

Med en ambisiøs og pirrende tittel tar NTNU Vitenskapsmuseet for seg eldre og nyere tolkninger av sør-samiske bosettinger og reindrift.

TEKST: EYVIND BAGLE

FOTO: EYVIND BAGLE

HORNMONTASJE: Slik har du ikke sett reinsdyrhorn før! Montasjen spiller likevel neppe lagringsmetoder.

Her er spørsmål med mange hensyn å balansere. Utstillingen er tuftet på en spennende vinkling, hvor vitenskapens rolle settes i fokus. Dette gjøres med stort utbytte. Men kommer sprengkraften i materialet til sin rett?

FORVENTNINGENE

Forhåndsomtalen trakk meg til utstillingen noen få dager etter åpning. Tråante-jubileet var i full sving, og «Hvem eier historien?» var fra museets side omtalt som en «samisk jubileumsutstilling». Jeg var langt fra den eneste som på en fredags formiddag ville se «unike sør-samiske gjenstander som ikke har vært utstilt i Trøndelag tidligere», og lære mer om «nye arkeologiske funn og nye forskningsmetoder [som] viser samisk tilstedeværelse i Sør-Norge langt tidligere enn det som hittil har vært hevdet». Prioriteringen av en slik utstilling er lett å forstå, her vises god sans for sam-

funnsrolle og aktualitet.

Man kan riktignok lure på hvor mye museet har vært villig til å satse på utstillingen. Den er montert i en tidligere kafé i Suhms hus. På anslagsvis hundre kvadratmeter har formgiver også hatt takbjelker og stendere å bale med. Innenfor rammene har teamet likevel laget en oversiktlig utstilling. Hovedvekten ligger heller på etterrettelig gjenstands-presentasjon og forskningsformidling enn på fancy utstillingsdesign. Lyssettingen er god, og gir liv og atmosfære til et krevende utstillingslokale.

LINJER OG GJENSTANDER

Utstillingen er organisert langs to hovedlinjer. Til høyre ligger en akse med tre

store gjenstander/installasjoner: Rekkeildstedet fra Lesja og en montasje av reinhorn leder inn mot en separat designet suite rundt Fløyfjellstromma fra 1700-tallet. Denne tromma, en av de veldig få beslaglagte noiade-trommene fra denne

perioden som fortsatt finnes, inntar en hovedrolle i utstillingen. En venstre akse inneholder tre mindre montre med brukskunst og fangstgjenstander fra museets egen samling.

Nederst til venstre er karnapp, hvor noe av den viktigste informasjonen i hele utstillingen befinner seg, men hvor det også vises en film om reindrift. Den har ikke tekst eller datering. I tilknytning til denne delen var det også en multimedia-installasjon hvor publikum kan gå

Hovedvekten ligger heller på etterrettelig gjenstands-presentasjon og forskningsformidling enn på fancy utstillingsdesign.

BEKREFTELSE: Rekkeildstedet fra Aursjøen i Lesja. Funnet fra 2006 bekrefter samisk tilstedeværelse i Dovrefjell i vikingtiden. Innlånt fra Gudbrandsdalsmuseet avd. Lesja.

EGEN SAMLING: Fangstredskaper og bruksgjenstander fra sør-samisk område.

FLØYFJELLSTROMMA: Beslaglagt på 1700-tallet. Innlånt fra Meiningen Museum i Tyskland.

PLUSS OG MINUS

- +** **PLUSS:** Godt om arkeologiske funn fra samisk kultur, mye tidligere og lengre sør i landet enn de fleste er klar over.
- **MINUS:** Kunne brukt mer av (den knappe) plassen på forholdet mellom vitenskap og politikk. Hvilken betydning har det at det var samer i Dovrefjell i vikingtiden?

på oppdagelsesferd i museets samiske samlinger. Jeg så flere som brukte en god del tid sammen her, mens de diskuterte de enkelte objektene.

Flanøren kan «gjøre» denne utstillingen på kort tid, men inntrykket var at flere besøkende brukte god tid rundt gjenstandene. Særlig er Fløyfjellstromma en begivenhet å få se, og her gir også en særegen utstillingsdesign og god lyssetting en betydelig merverdi. Storøyde barnehagebarn fortalte hverandre at tromma er «magisk». Via mange omveier endte Fløyfjellstromma i Tyskland, og er nå innlånt til utstillingen fra Meiningen Museum. Den skal bare stå til mai 2017, og en betydelig attraksjon vil forsvinne da. Det er tromma, sammen med rekkeildsted funnet ved Aursjøen i Lesja i 2006, som utgjør de «unike» gjenstandene som ikke har vært vist i Trøndelag tidligere. Ildstedet er for øvrig innlånt fra Gudbrandsdalsmuseet, avdeling Lesja.

Det ble reklamert for at utstillingen er

tekstet på sør-samisk, norsk og engelsk, hvor førstnevnte har rollen som utstillingens førstespråk. Det er imidlertid et par unntak fra dette.

NORSKTID?

Et innslag som bare er på norsk, er ei tavle som er formet som en tidslinje over norsk-samiske forhold. Den tar utgangspunkt rundt samemisjonær Thomas von Westens (1682-1727) tid, og føres via skolepolitikk og Alta-kamp opp til nåtiden. Å utforme denne tidslinjen som en skoletavle er en svært god idé. Skolen, eller skal vi heller si internatskolen, overtok misjonens posisjon som en av fornorskingspolitikkenes aller mest sentrale arenaer.

Men ligger det implisitt at det kun er «norske» besøkende som har noe å lære noe her? Hva med de internasjonale besøkende? Jeg falt snart ned på at dette nok heller var sent tilskudd som ikke fikk plass i den øvrige utformingen.

Sett i sammenheng med den uiden-

tifiserbare, stumme filmen som går i utstillingen, trekker dette litt ned på opplevelsen. Dette er ting som relativt enkelt kan rettes, hvis tiden finnes. Med det samme kan man gjerne forklare om reinhorninstallasjonen er en kreativ montasje, eller om den faktisk gjen-speiler en metode for oppbevaring. Det siste er riktignok ikke noe jeg egentlig tror, men jeg får ikke holdepunkter.

FÅR VI SVAR?

Det er først når vi beveger oss mot utstillingens fortellergrep, og samspillet mellom tekst og gjenstander, at vi egentlig kan vurdere om utstillingen forsvarer tittelens ambisjoner. Får vi svar på hvem som eier historien?

Den overordnede strukturen er at vitenskapelige argumenter har blitt brukt som støtte for helt motsatte syn på spørsmålet om samisk bosetning. Eldre teorier har tjent som fundament for fortengningen av den sørsamiske befolk-

FOTO: TROND SVERRE SKEVIK

FOTO: EYVIND BAGLE

UKJENT FILM: Reindriftsuiten i utstillingen, men hvor og når er filmen fra? Til høyre multimedia-tilgangen til NTNU Vitenskapsmuseets egne samiske samlinger.

INTRODUKSJON: Krittavla langs veggen, også med introduksjon til hele utstillingen.

ningen. Livsgrunnlaget, reindriften, ble satt under press. Ingressteksten setter et utgangspunkt i historiker og leder ved Etnografisk Museum i Oslo, Yngvar Nielsen (1843-1916), og hans «framrykkingsteori» fra 1889. Den hevdet at samene innvandret til omstridte områder lenge etter bofaste nordmenn.

Vi får i en setning under dette vite at Høyesterett forkastet framrykkings-teorien i 2001. Her siktes etter det jeg kan skjønne til «Selbudommen». For å forstå signifikansen av den, skal du ha litt kjennskap til de rettslige og politiske prosessene om beite- og reindriftsrettigheter som forløp i et drøyt hundreår før det. Det kan hende kjennskapet forutsettes hos de besøkende, men da utelukkes vel viktige målgrupper?

ARKEOLOGENE EIER HISTORIEN

Utviklingen i fortellingen er at det først er gjennom arkeologiske funn fra 1980-årene og fremover, tolket med støtte fra C14-dateringer og DNA-analyser, at det fremtrer et mer korrekt bilde av utbredelsen av sør-samiske bosetninger i tidligere tider. Nå ligger det riktignok elementer av tolkning også av de arkeologiske funnene, som utstillingen bely-

ser godt med vekslende termer – noen ting «dokumenterer», andre «indikerer». Særlig kommer rekkeildstedfunnet fra Aursjøen i Lesja til sin rett. Teksten og formidlingen hviler tungt på autoriteten til arkeolog Jostein Bergstøls doktoravhandling fra 2008.

Tekstene om arkeologi og analyser av reinens avstamning fremstår som eksakt vitenskap. Som kontrast fremstilles en tolkningshistorie rundt Fløyfjellstromma. Denne virker preget av fordommer og misforståelser. Etter en opplysende ingress som forteller at misjonær von Westens notater ga grunnlag for senere tolkninger, får vi punktvisse gjengivelser av «Bendix' og Jons» forklaring fra 1723 og «Mankers» fra 1950. Hvem er nå disse tolkere, kan en ta seg i å lure på. Et annet spørsmål er hvorfor detaljene her kun er gjengitt på norsk.

FLERE LUNTER Å TENNE

På tross av disse innvendingene, forklarer utstillingen at kulturminneforsk-

ning har en viktig plass i analysen av omstridte rettighetsspørsmål. I denne fortellingen er det de navngitte arkeologene, og deres prosjekter fra Innerdalen til Hallingdalen, som fremstår som fakkellbærerne som bringer saken fra mythos til logos.

Det er likevel et savn at utstillingen ikke trekker en tydeligere linje mellom vitenskapelige analyser og aktuelle konflikter. Hvordan omdannes det eierskapet til historien som arkeologene forvalter, til et politisk eierskap med innvirkning på samfunnsforhold? Det er dynamitt

i dette, og utstillingen kunne konferert for eksempel jusprofessor Kirsti Strøm Bull og nevnte Bergstøl for å få frem ulike syn. Kanskje ville dette sprengte rammene for det rommet som er stilt til rådighet. En mulighet er å skrive litt mer presist om dette på den omtalte skoletavla, og heller begrense ambisjonen om å si litt om alt om samenes plass i og utenfor norsk historie.

Tekstene om arkeologi og analyser av reinens avstamning fremstår som eksakt vitenskap.

MUSEUMSNYTT// ANBEFALER

TONE CECILIE KARLGÅRD
Lektor/mangfoldskurator ved Kulturhistorisk Museum, UiO

RUIN MEMORIES
Materialities, Aesthetics and the Archaeology of the Recent Past
Red. Bjørnar Olsen og Þóra Pétursdóttir
Routledge, 2014
496 sider

A PAST YET TO COME

Poetisk, filosofisk, psykologisk arkeologisk forskning. I vår nære fortid og samtid produseres nye ruiner i en enorm fart, kjøpesentre stenges, halvferdige hotellprosjekter blir stående, fabrikker legges ned og naturen tar dem tilbake. Redaktørene av *Ruin Memories* spør: Hvorfor er spor av vår egen samtid ofte usynlige som gjenstand for vitenskapelig interesse? Forlatte, forfalne konstruksjoner og hus er rike kilder til forståelse. Her analyseres både spor av mennesker og andre arter som vi deler vår verden med i ofte over-

raskende, tverrfaglige tekster av en internasjonal gruppe forskere. De 24 artiklene her er organisert i 6 kapitler med et vidt spekter av temaer: Alt fra hvordan gjenstander vekker minner og følelser på det helt personlige plan, slik som i artikkelen *My father's things*, til Olsen og Whitmores omfattende beskrivelse og analyse av restene etter Sværholt leir for russiske krigsfanger i Sør-Vanganger. Boka er rikt illustrert, og et vakkert språk er en gjennomgående kvalitet ved denne godt redigerte utgivelsen.

ANNONSE:

MED STREKEN SOM VÅPEN

SOMMERUTSTILLING PÅ AULESTAD.
NORSKE KARIKATURTEGNERE. ÅPNER 3. JUNI.

aulestad.no

BJØRNSTJERNE BJØRNSONS
HJEM

Aulestad

Romske eventyr og historier = Paramici taj cace historiji

Forf. Maria Barinka Lakatostova, Robert Lorentsen og Balder Carsten Hasvoll
Ill. av Ruth Thomlevold
Solum forlag, 2016

ILLUSTRERTE SIGØYNEREVENTYR

Høna løp rundt i campingvogna i 150 kilometer i timen. Og den skrek og var gal. Høna var gal! Det går ikke særlig bra med høna, og vil du vite hvordan historien fortsetter må du lese denne boka med ekte sigøynereventyr. Alle tekster er trykket på både romanes og norsk. Historiene er skrevet for barn, men er også overraskende og underholdende lesning for voksne, samtidig som den gir et innblikk i romsk kultur i dag. Forfatterne kjenner den romske dialekten lovare godt og tekstene er gjennomarbeidet slik at den muntlige stilen er ivaretatt på begge språk. Fordi dette er en av de første bøkene på både romanes og norsk dekker den et stort savn hos rom. Rom er en av de nasjonale minoritetene som i flere år aktivt har brukt museer som arenaer for å spre kunnskap om sin historie og kultur.

Ta lyden ut av kulissene!

KRONIKK

FOTO: JETTE PETERSEN

VIGDIS SJELMO

er ansatt som konservator ved Rockheim, det nasjonale museet for populærmusikk i Trondheim. Hun har jobbet med flere lyd-dokumentasjonsprosjekter og var prosjektleder og kurator for utstillingen Rockens verktøy som åpnet på Rockheim høsten 2016.

Prosjektet tydeliggjorde også hvor mye kunnskap som sitter i ørene på folk.

Lyd er immateriell kulturarv på sitt beste. Vi opplever verden, tingene og mennesker rundt oss med ørene. Vi husker med ørene. Men hvordan står det egentlig til med lyden i norske museer?

Rapporten Norske museers opptak og bruk av lyd (2013) oppgis rettinghetsproblematikk og manglende systemer, rutiner og teknisk kompetanse som årsaker til en mangelfull prioritering av lyd i norske museer. Hovedvekten av lyden museene forvalter, eller forsøker å forvalte, består av intervjuer, monologer og musikk i ulike formater. Lite av dette materialet er digitalisert. Noen museer oppgir at de har tilgjengeliggjort transkripsjoner av intervjuer til forskere, som en erstatning for selve lydopptakene. Men en transkripsjon av en monolog er en fattig erstatning for en levende menneskestemme.

IKKE BARE KULISSER

Flere museer oppgir at de bruker lydeffekter i utstillingene sine, ofte innkjøpt fra internett eller fra NRKs kontentumsamling. Lyd som brukes i utstillinger omtales ofte som lyd-kulisser. Men ved å bare behandle lyd som en opplevelsesforsterker går vi glipp av mye interessant informasjon. En gjenstand i en museums-samling er mindre verdt uten god dokumentasjon. Vi vil vite hvem som har eid gjenstanden, hva den er brukt til, og så videre. Men hva med lydens informasjonspotensiale? Er problemet at lydeffektene som kjøpes på internett mangler dokumentasjon, slik at vi ikke får vite akkurat hva vi hører, om det er historisk lyd, en forseggjort rekonstruksjon eller en dårlig etterligning av en «historisk» lyd

fra «gamle dager»? Eller er problemet at vi ikke syns det er så viktig å skaffe og formidle denne typen informasjon om lyd, fordi lyden bare tenkes som litt ekstra krydder til det vi ser?

HØR EN UTSTILLING

Rockheim og Ringve musikk-museum er eksempler på norske museer som har jobbet og jobber med lyd-dokumentasjon av instrumenter i sine samlinger. En del av lydene fra Rockheims lyd-dokumentasjon kan nå høres i utstillingen Rockens verktøy. I utstillingen vises instrumenter og musikkteknologi som har hatt betydning for populærmusikkhistorien i Norge. Et av målene med prosjektet var å ta lyden på alvor. Det ble brukt mye tid til å samle inn gode lytteeksemplere med tilhørende informasjon om produksjon og mottagelse. Utstillingstekstene inneholder også mye informasjon om lyd og lydets betydning, og er forsøksvis skrevet med et «ørevennlig» språk. Lytteeksemplene i Rockens verktøy kontekstualiserer de utstilte gjenstandene, men de er ikke lyd-kulisser. Med utgangspunkt i lyden kunne man like gjerne sagt at det var gjenstanden som kontekstualiserte lyden, eller kanskje aller best – at det materielle og det immaterielle kontekstualiserer hverandre gjensidig.

LYDEN AV BÅTMOTORER

Et godt eksempel på lyd-dokumentasjon utenfor musikk-sfæren er cd-prosjektet til

Norsk Fiskeværs-museum i Lofoten med tittelen Dunk dunk langs norskekysten (2007). Cd-en inneholder opptak av motorlyder fra fiskebåter og fraktfarttøyer som har vært vanlige langs norskekysten. Platesalget overgikk all forventning. I en artikkel i Lofotposten 7. desember 2007 uttalte innehaver av Geirs Platebar på Leknes: «Det høres kanskje utrolig ut, men en cd med lyden av gamle båtmotorer har faktisk danket ut, for ikke å si «dunket» ut kjente travere som Bruce Springsteen, Kurt Nilsen og alle andre». I cd-prosjektet har lyden avansert fra rollen som lyd-kulisse til hovedrolleinnehaver. Prosjektet tydeliggjorde også hvor mye kunnskap som sitter i ørene på folk – mange gam-

le fiskere kunne identifisere de ulike motorlydene bare ved å høre dem.

HEV LYDENS STATUS

Ideelt sett hadde museumssamlinger inneholdt et rikt utvalg av lyder og informasjon om lyd. Det hadde gitt en mer balansert representasjon av virkeligheten. Omgivelseslyd som dokumenterer miljø, praksis og historiske endringer er også viktige lyder i så måte. På dette feltet har museene litt å lære av lydkunstnere som jobber med feltopptak i ulike lyd-miljøer. Et eksempel på dette er lydkunstneren Elin Vister som blant annet har jobbet med å dokumentere endringer i lyd-landskapet på Røst som følge av miljøkrisen og

nedgang i artsmangfoldet.

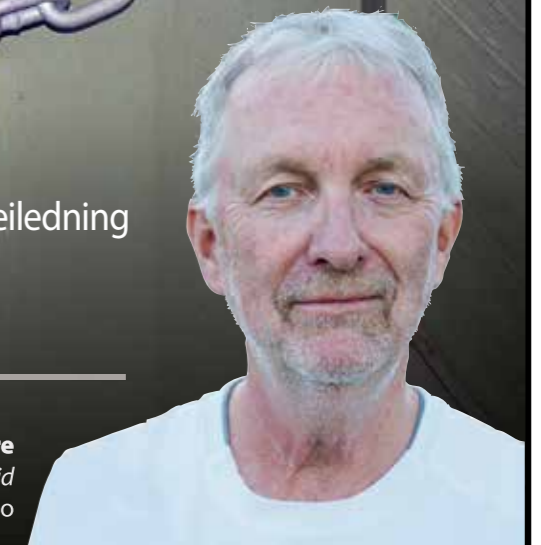
Jeg tror at gammel vanetenkning er den største årsaken til at norske museer ikke prioriterer lyd. Rutiner, metoder og kompetanse utvikles dersom man sats-er. Å heve lyd-ens status er en god start. Denne statushevingen bør selvsagt komme fra høyeste statlige hold, men også fra det enkelte museum og den enkelte museumsansatte. Kanskje er det også på tide å endre litt på kompetanse-sammensettingen i norske museer slik at vi får inn mer kompetanse på lyd og teknologi i våre staver. Kompetansen finnes der ute – det er jo tross alt en stund siden Edison oppfant fonografen.

Trenger ditt museum hjelp?

Sikringsplaner – ROS-analyser etter Kulturrådets veiledning
Utstillinger – prosjektledelse, idéutvikling, tekst
Annen konsulentbistand

Museumshjelpen AS drives av **Ove Magnus Bore**

Bred kompetanse innenfor kulturminnevern og museumsarbeid
 Tel. 970 19 676 omb@museumshjelpen.no

UTSYN OVER HAMSUNS RIKE

Det er et kupert kulturhistorisk og litterært terreng hun beveger seg i, direktøren for Hamsunsenteret. Bodil Børset mener arven etter Hamsun er et godt utgangspunkt for å ta opp de store spørsmålene om det å være menneske.

TEKST: MARIE BUNES FOTO: KJELL FREDRIKSEN

Man kan vel trygt si at det kreves en god porsjon kulturelt pågangsmot iblandet en sunn dose politisk galskap å bygge et senter med en så særegen arkitektur for en forfatter av Knut Hamsuns størrelse midt ute i Nordlands fjellrike natur, i distriktskommunen Hamarøy med rundt 1 800 fastboende. Den internasjonalt feirede og bestselgende modernisten, nobelprisvinneren i litteratur, som påførte Norge et kulturhistorisk traume ved sin støtte til Hitler og okkupasjonsmakten under andre verdenskrig; Knut Hamsun var ingen lett person å ha med å gjøre, og den litterære og kulturhistoriske arven hans er ingen

lett arv å forholde seg til.

– Hvordan skal man forvalte et slikt kulturminne, hvordan skal man bygge et senter for en slik forfatter? Det var så mye med dette prosjektet som gjorde at jeg tenkte «Her har du en skikkelig utfordring. Hvis dette kan bli noe, så kan det bli skikkelig bra». Det var akkurat en slik galskap jeg hadde troen på, smiler Bodil Børset.

Den feirede og betente arven etter Knut Hamsun er kanskje en av grunnene til at det tok 23 år å realisere Hamsunsenteret, fra ideen ble skapt under festivalen Hamundagene i 1986 og til bygget, tegnet av den internasjonalt prisbelønte arkitekten Steven Holl, sto klart i 2009. Steven

Holl beskriver sitt konsept for Hamsunsenteret som «en arketypisk og intens fortetting av romlighet og lys, som en konkretisering av en Hamsun-skikkelse i arkitektonisk forstand, bygningen som kropp – en slagmark for usynlige krefter».

I 2010 åpnet utstillingen som går over fem etasjer og er delt inn i tema fra Hamsuns liv og virke. Bodil Børset ble headhuntet til jobben som direktør i 2008, etter å ha tatt doktorgrad i allmenn litteraturvitenskap ved NTNU i Trondheim i 2006 og jobbet som førsteamanuensis og med populærvitenskapelig formidling av forskningsprosjekter ved Kunnskapsparken Faros. Selv om hun hadde et nært forhold til modernistiske forfattere som Hamsun, spesielt verket Sult som

hun oppdaget i tenårene, hadde hun ingen kjennskap til det som i mange år var forfatterens hjemkommune før hun dro på befarings. En solrik oktoberdag i 2008 åpenbarte Hamsuns rike seg som et inferno av høstfarger over skogkledte fjell, med Kråkmotinden, «fjellet over alle fjell», og Kråkmo gård, hvor Hamsun skrev på storverket Markens Grøde, like i sikte. Børset ble bergtatt. Da hun fikk omvisning på Hamarøy og tomte for Hamsunsenteret, stod ei heisekran på byggetomta. Hun sa til ordføreren at hun ganske enkelt måtte klatre opp i kranhuset for å se.

– Sola hadde begynt å gå ned, og jeg så utover havstrømmen Glimma og Steigenfjellene og tenkte «Dette blir utsikten fra Hamsunsenteret. Dette blir

bra». Oppi den krana, etter møtene med menneskene involvert i dette prosjektet, bestemte jeg meg for å takke ja til stillingen, forteller Børset.

DE STORE SPØRSMÅLENE

Reisen til direktørstolen for senteret som forvalter kulturarven etter en av Norges mest kontroversielle forfattere, startet da odelsjenta Bodil knakk lesekode som 3-åring hjemme på gården i Rindal i Møre og Romsdal. Med språket som farkost kunne hun utforske helt nye univers av historier og kunnskap, og i sine tidligste leveår slukte hun alt fra legeleksikon og barnebøker til Ellos-kataloger. I tenårene siktet hun seg inn mot forfattere som James Joyce, Virginia Wolf, Sigbjørn Obstfelder og Knut Hamsun. Hun viser til et

BODIL BØRSET (42)

- » Bor i Hamarøy, Nordland. Opprinnelig fra Rindal i Møre og Romsdal
- » Gift, to barn
- » Direktør ved Hamsunsenteret siden 2009
- » Ph.D. i allmenn litteraturvitenskap ved NTNU 2006
- » Førsteamanuensis ved NTNU 2002-2008
- » Forsker/leder, Kunnskapsparken Faros (Trondheim) 2006-2008
- » Styremedlem Universitetet i Nordland (NORD Universitet) 2001-2015
- » Hovedprogrammet, NNL (Nordnorsk lederutvikling) 2009

FIOLINKASSELKONGEN viser til Nagels fiolinkasse i romanen *Mysterier*. Herfra har Børset utsikt over havbukta Glimma, som omtales i Hamsuns bøker.

Vi må tørre å sette dagsorden og stå i debatten.

DEN NOBELPRISVINNENDE Markens grøde feirer hundreårsjubileum i år.

STEVEN HOLL er arkitekten bak Hamsunsenteret, her er en av de første skissene. Konseptet for bygget er «Bygningen som kropp – en slagmark for usynlige krefter»

mediestunt poeten Triztan Vindtorn og Stuntpoetene gjorde overfor pressen på 80-tallet, da de hadde erklært at de skulle offentliggjøre en stor nyhet, og det ble satt ut rykte om at det avkuttete hodet til Den lille havfrue i København hadde dukket opp igjen. Men det var en annen overraskelse som ventet:

– Og så åpner Vindtorn kassen, i lynet til blitzene fra hundrevis av kameraer, og drar ut en lenke med plastbokstaver på, det er hele alfabetet, og så sier han «Dette, folkens, er verdens største oppfinnelse, det er nøkkelen til forståelse og poesi, for poesi er magi bygget på 29 bokstaver!». Og alfabetet er jo virkelig verdens største oppfinnelse! Og det å få lov til å jobbe med det, holde på med det, og leve med det – tenk at det går an!

Direktøren for Hamsunsenteret gløder når hun snakker om språk, kunnskaps- og litteraturformidling. Hun mener museene og kulturinstitusjonene må ta sin samfunnsrolle på alvor gjennom de fire F-ene forvaltning, formidling, forskning og fornying.

– Vi må tørre å sette dagsorden og stå i debatten. Vi er premissleverandører som skaper rom for å ta opp de store spørsmålene omkring det å være menneske, i en tid der vi mer enn noen gang har behov for å søke forståelse av hvem vi er, vår egen samtid og samhandling med våre omgivelser. Det å kunne oppsøke litteratur, kunst og kulturhistorien og finne noen arenaer hvor man tør å stille vanskelige og ubehagelige spørsmål og lar folk få rom til å reflektere og kjenne

på sine egne tanker – jeg tror at museer og kultur- og læringsinstitusjoner som jobber med dette blir viktigere enn noen sinne, sier Børset.

ANSVAR FOR SPRÅKET

Å stille de store spørsmålene innebærer også, som i tilfellet Hamsun, å forholde seg til det som er vondt i vår egen historie og kulturarv, mener Børset. Ved Hamsunsenteret formidles Knut Hamsun som både berømt og fordømt forfatter. Hamsuns kritikk mot det moderne samfunnets distanse til naturen i Markens Grøde hylles fortsatt som et berettiget varsku til vår tid, men hans syn på samer og det ambivalente kvinnesynet ses på som problematisk. Børset mener flere av verdiene som kommer frem i verket er like aktuelle i dag.

– Du tenker at Markens Grøde og Hamsuns forfatterskap kan aktualisere det som skjer i vår samtid ved å trekke noen paralleller til det som skjedde på 1920-30-tallet?

– Ja, det kan du si. Fra dette litterære verket så kan vi konkretisere noen spørsmål i verdidebatten som vi er nødt til å ta. Vi mennesker trenger å stoppe opp og reflektere over hva det vil si å være menneske og leve med andre mennesker. Når man begynner å se på andre mennesker som «det andre», et objekt – de mot oss – da setter du i gang noen mekanis-

mer av avhumanisering og umenneskeliggjøring. Det er en veldig farlig vei å gå. I ytterste konsekvens fører den rett inn i gasskamrene i Auschwitz, som i Europa på 1930-tallet. Så da er spørsmålet, hva velger du? Du som holder pennen, som skriver boka, som fører debatten, som twitrer utsagnene dine. Hva slags ansvar har du for språket?

Verdispørsmål som disse blir tatt opp når Hamsunsenteret skal markere 100-årsjubileet for første utgivelse av Markens Grøde i år. Med utgangspunkt i det nobelprisvinnende verket arrangerer Hamsunsenteret i samarbeid med Arran lulesamisk senter og KUN – senter for kunnskap og likestilling et symposium i september som skal ta opp verdispørsmål

rundt økokritikk, likestilling og Hamsuns syn på samer. Symposiet blir også en del av Forskningsdagene 2017 i regi av Nord Universitet, som har nettopp verdispørsmål som årets tema. Med fjorårets oppføring til regjeringen fra Norges Museumsforbund om å styrke museene som arena for inkludering og integrering er Børssets fokus på å sette mennesket i sentrum høyaktuelt.

SENTRALT I PERIFERIE

Hamsunsenteret er lokalisert sentralt i periferien omtrent midt mellom Bodø,

STERKE FØLELSER:

Utbrytende balkonger symboliserer sterke følelser som karakterene til Hamsun ikke lenger kan holde igjen.

BERØMT OG FORDØMT: Å forvalte kulturarven etter en forfatter som Knut Hamsun var en utfordring Bodil Børset ikke kunne si nei til.

HAMSUNSENTERET

- » Åpnet 4. august 2009, på 150-årsdagen for Knut Hamsuns fødselsdag. Lokalisert på Hamarøy i Nordland.
- » Eies av Nordland Fylkeskommune. Driftes av Stiftelsen Nordlandsmuseet. Hamarøy kommune er viktig økonomisk bidragsyter. Hamsunsenteret omfatter også Knut Hamsuns barndomshjem, som er fredet av Riksantikvaren.
- » Tegnet av den internasjonalt prisbelønte arkitekten Steven Holl. Bygget har vunnet flere nasjonale og internasjonale priser og utmerkelser.
- » Årlig besøkstall: ca. 24 000
- » Hamsunsenteret markerer i 2017 at det er 100 år siden utgivelsen av Knut Hamsuns nobelprisvinnende roman Markens grøde (1917).
- » På nett: www.hamsunsenteret.no

NORGE FRA LUFTEN: En serie av TV2 i 2014. Her hadde Bodil og Alfred Liaback en liten skuespillerseanse på Hamsunsenterets tak.

Verden skal vite at vi finnes

Narvik, Harstad og Lofoten. Direktøren for Hamsunsenteret tror dette kan være en styrke mer enn en ulempe, blant annet innenfor opplevelsesdesign. Litteratur, natur og arkitektur er viktige stikkord når senteret skal synliggjøre seg på et kommersielt marked. Men det er også utfordringer ved å være plassert utenfor byene, og Hamsunsenteret har engasjert seg i politiske dragkamper om ferger og hurtigbåter for å sikre best mulig tilgjengelighet. Avstanden til sentra hvor avgjørelser tas og manglende muligheter for å synliggjøre behov ved direkte kontakt bemerket Børset også som en utfordring. Forøvrig besluttet nylig Kulturdepartementet å flytte forvaltningen av museumsfaglige oppgaver i Kulturrådet fra Oslo til Bodø.

– Hva betyr dette for Nord-Norge? Blir det et museumsloft i nord?

– For det første så er det en anerkjennelse av at regionen har noen spennende museum. Vi har noen nasjonale føringer på det vi skal jobbe med, og da kan det være fint å ha tett dialog med byråkrattene som sitter på fagkompetansen og jobber med disse fagområdene. Jeg synes det er kjempebra, sier Børset.

Hamsunsenteret har planer om å øke sin internasjonale satsing i årene som kommer, både innenfor forskning og opplevelsesformidling, og er en del av Nordland Fylkeskommunes internasjonaliseringsstrategi. De er allerede tilknyttet et internasjonalt miljø, blant annet gjennom faglig utveksling med søsterinstitusjoner i utlandet slik som Thomas Mann-museet og Günter Grass-huset i Lübeck. Det står ikke på ambisjoner eller mangel på mål. Det har det heller aldri gjort for direktøren på Hamsunsenteret.

– Verden skal vite at vi finnes, konstaterer hun.

TOPP TRE BØKER

- » Knut Hamsun, Markens grøde (1917)
- » Svetlana Aleksijevitsj, Krigen har intet kvinnelig ansikt (1985, til norsk 2014)
- » Naguib Mafouz, Gebelawis barn (1959, til norsk 2005)

BESTE MUSEUMS-OPPLEVELSER

- » Europäisches Hansemuseum, Lübeck, Tyskland
- » Musée Picasso, Paris, Frankrike

FRITIDSGLEDER

- » Turglede
- » Høste-, sanke- og invitere til måltidsglede
- » Treningsglede

DEN GULE GLASSBALKONGEN

er en referanse til en passasje i Sult der en pike bøyer seg ut av vinduet for å pusse utsiden. Glimma i bakgrunnen.

BODIL BØRSET

Bodil Børset sender stafettpinnen i Museumsnyttts portrettstafett videre til **Lars Magne Andreassen**, direktør for Årran lulesamiske senter. Årran er nominert til Museumsforbundets pris Årets museum 2017.

LARS MAGNE ANDREASSEN

LES
Syn og Segn
– bli lukkeleg!

Bli abonnent, bli det no:
synogsegn.no
facebook.no/synogsegn
post@synogsegn.no | 907 68 797

SE OPP FOR

Kunstsamler og fondsforvalter Nicolai Tangen: Hans kunstsamling vil snart utgjøre nesten halvparten av hele samlingen på Sørlandets Kunstmuseum (SKMU). Han betaler dessuten over halve lønna til museets nye direktør Reidar Fuglestad gjennom selskapet AKO kunststiftelse, som også har to representanter i SKMUs styre.

REIDAR FUGLESTAD (60)

overtar 24. april som direktør for Sørlandets kunstmuseum (SKMU) og Kunstsiloen i Kristiansand. Fuglestad har siden 1999 vært konserndirektør for Dyreparken og deretter Dyreparken utvikling i Kristiansand, Norges nest mest besøkte turistattraksjon (kun slått av Holmenkollen i Oslo). Fuglestad skal realisere Kunstsilo-prosjektet som skal åpne i 2020, med Tangen-samlingen på over 1 100 kunstverk fra perioden 1930 til 1970, og SKMUs eksisterende samling. Med en årslønn på nesten 3 millioner, hvor over halvparten blir betalt av Nicolai Tangens AKO Kunststiftelse, blir Fuglestad Norges best betalte museumsdirektør.

KARIN HINDSBO (43)

tiltrer som ny direktør ved Nasjonalmuseet 1. juni etter Audun Eckhoff som gikk av i mars etter to åremålsperioder (8 år). Karin Hindsbo kommer fra direktørjobben i KODE Bergen, hvor hun har vært i tre år. Før det var hun direktør ved Sørlandets Kunstmuseum (SKMU), og fra 2006 til 2012 ledet hun Den Frie Udstillingsbygning i København. I Norge har hun markert seg med en tydelig stemme i offentlig debatt. Hindsbo har en mastergrad i kunsthistorie og idéhistorie fra Aarhus universitet. Deler av utdannelsen tok hun ved Humboldt universitet i Berlin, og U.C. Irvine i California.

OLE MARTIN LISLEVAND (51)

tiltrer som ny direktør ved Varanger museum 1. mai. Lislevand kommer fra Helgeland museum hvor han er fagsjef for formidling. Med ledelsesbakgrunn innen reiseliv, forlagsvirksomhet og informasjonsrådgivning konverterte han til museumsfaglig arbeid, med vekt på kultur og natur, i 2001. I tillegg til prosjektledelse og rådgivning har han utviklet og realisert utstillinger og formidling over hele landet, blant annet Hardangervidda Natursenter, Svalbard museum og Norsk Skogmuseum. Lislevand har reiselivsstudier fra HiT, biologistudier fra UiA i tillegg til fagbrev som taxidermist.

«Jeg var heller ikke spesielt interessert i dyr da jeg ble direktør for Dyreparken. Men jeg ble det etter hvert.»

Reidar Fuglestad i DN.no 2. mars

1 Pablo Picassos maleri Guernica henger nå i Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía i Madrid. Hvor var det stilt ut før det kom til Spania i 1981?

2 Hva er dette?

FOTO: KHM

3 Hvor står den eneste originale stavkirken i Hallingdal?

FOTO: ARNEFINN S. ROKNE

4 Museene i Akershus har ett besøksmål som ligger i Oslo. Hvilket?

FOTO: HONNA HAVAS

5 Hvilket museum er dette?

FOTO: MINA HOYE

6 Denne skulpturen finner du to steder i Norge. Hvor? Og hvilken kunstner har laget den?

Stiftelsen UNI

Stiftelsen UNI
Gautstadalleen 21, 0349 OSLO

Telefon: 21 09 56 50
www.stiftelsen-uni.no

Stiftelsen UNI støtter tiltak som verner mennesker og historiske bygninger

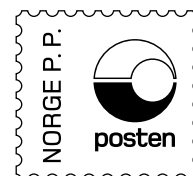
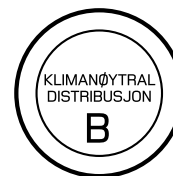
Hvert år deler Stiftelsen UNI ut ca. 30 millioner kroner til verneverdige prosjekter. Styret imøteser søknader som faller inn under stiftelsens formålsbestemmelse.

Stiftelsen UNI behandler søknader løpende gjennom hele året.

Stiftelsen UNI har som ideelt formål å fremme allmenntilgjengelig virksomhet innen skade- og miljøvern, for å bidra til en trygg utvikling i det norske samfunn. Stiftelsens bidrag skal i første rekke være økonomisk støtte til prosjekter og påskjønnelse til institusjoner og enkeltpersoner.

1. Museum of Modern Art (MoMA), New York. 2. Et vektlodd fra Vikingtid, funnet i Kaupang i Vestfold. 3. Torpo. 4. Linderud gård. 5. Skottesamisk museum i Nelden, Finnmark, som åpner 16. juni. 6. Foran Trondheim Kunstforening og ved Ilatrappen i Oslo. Kunstneren er Dyré Vaa.

LØSNING:

Returadresse:
Museumsnytt
Universitetsgata 14
0164 Oslo

AKTUELL UTSTILLING

HVA
Studentutstillingen KOPI

HVOR
Kulturhistorisk Museum, UiO

NÅR
14. mars 2017 – medio mai 2017

FOTO: LIN STENSRUD

Hva er kopi?

Forfatter og journalist Marcus Boon spør om kopier er en betingelse for at noe i det hele tatt kan eksistere, heller enn at det representerer noe avvikende. (In praise of copying, 2010).

Mens museer er mest kjent for å ta vare på autentiske gjenstander, tar studentutstillingen Kopi på Kulturhistorisk museum i Oslo (KHM) for seg nettopp kopien.

Masterstudentene på museologi og kulturarvstudier ved Universitetet i Oslo har både utviklet ideen og selv bygget utstillingen som åpnet i Den røde sone på KHM den 14. mars.

Hva er kopi? De 20 studentene som tar faget «Utstillingsproduksjon – teori og praksis» har arbeidet i fire grupper som har tematisert kopi på forskjellige

måter: Kulturell kopiering, mennesket som kopi, kopiering gjennom sosialisering og kopier i masseproduksjon. Gjennom dette prosjektet bidrar studentene til forskningsprosjektet «Museum – A Culture of Copies» som undersøker hva kopier gjør i og med museer.